

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel 668 1242 fax 668 1240 e-mail eki@ki.ee

Eesti lihaturg

2007. aasta I poolaastal

Tallinn
November 2007

Töö tellija: Põllumajandusministeerium

Vastutav täitja: Maris Viileberg, Piret Hein

Eesti Konjunkturiinstituut
Rävala 6, 19080 Tallinn
Tel 668 1242
Fax 668 1240
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

SISSEJUHATUS	5
Liha tootmine.....	7
Lihatööstus.....	10
Väliskaubandus.....	17
Hinnad	25
Liha ja lihatoodete siseturumaht.....	33
Euroopa Liidu ja maailma lihaturg.....	33
Kokkuvõte	40

Sissejuhatus

Töö eesmärgiks on anda ülevaade Eesti lihasektori arengust 2007. aasta I poolaastal ja arengutrendidest lähitulevikus seostatult Euroopa Liidu ja maailmaturu arengutega.

Töös analüüsitakse:

- lihatootmise ja loomade arvu muutusi;
- lihatööstuste tootmiskahtude ja ekspordiks müügi arengut;
- hindade muutusi erinevates müügiahela osades (tootja- hulgi-, ekspordi-, jae-, EL ja turu hinnad);
- lihatoodete väliskaubandust riigiti ja tooteliigiti;
- liha tarbimist ja selle muutusi;
- lihatoodete müügiolukorda EL-is ja maailmaturul.

Töös on kasutatud ESA põllumajanduse, tööstuse ja väliskaubanduse statistika andmeid ning EKI vaatluste ja tarbijaküsitluste andmeid. Euroopa Liidu ja maailmaturu ülevaadete koostamisel on kasutatud Euroopa Komisjoni raporteid ja memosid, EL-i erinevate riikide hinnaraporteid.

Töö maht on 41 lehekülge.

Eesti lihaturg 2007. aasta I poolaastal

Liha tootmine

Eelmisel aastal alanud veiste arvu vähenemine jätkus ka 2007. aastal (vt tabel 1). Statistikaameti esialgsete andmete alusel vähenes veiste arv I poolaastal eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 2,1%. Kodulindude arv, mis eelmisel aastal pärast salmonelloosi vaibumist kasvas, sel aastal taas vähenes. 17,5% on talumajapidamistes kasvanud lammaste ja kitsede arvukus. Sellise hooga kasvu on taganud just lambakarja 18,5%-line suurenemine.

Tabel 1

Loomade arv Eestis seisuga 30. juuni (tuh pead)

	2005	2006	2007	2007/2006	
				+/- tuh tk	+/- %
Veised	260,3	257,6	252,2	-5,4	-2,1
sh lehmad	114,9	112,5	108,1	-4,4	-3,9
nuumveised	145,4	145,1	144,1	-1,0	-0,7
Sead	354,3	344,9	371,5	+26,6	7,7
Lambad ja kitsed	63,0	77,3	90,8	+13,5	17,5
sh lambad	58,5	72,6	86,0	+13,4	18,5
kitsed	4,5	4,7	4,8	+0,1	2,1
Linnud	1438,4	1819,6	1711,7	-107,9	-5,9
sh munakanad	778,2	735,1	693,6	-41,5	-5,6
lihalinnud	660,2	1084,5	1018,1	-66,4	-6,1

Allikas: ESA

Tabel 2

Tapaloomade ja -lindude eluskaal Eestis 2005 - 2007.a. I poolaastal (tuh.t)

	2005 I pa	2006 I pa	2007 I pa	2007 I pa/2006 I pa	
				+/- tuh t	+/- %
Veised	12,2	12,5	14,3	+1,8	14,4
Sead	26,7	28,1	27,9	-0,2	-0,7
Lambad, kitsed	0,25	0,37	0,43	+0,06	16,2
Linnud	10,8	9,3	8,3	-1,0	-10,8
Kokku	49,9	50,2	50,9	+0,7	1,4

Allikas: ESA

Loomade arvu vähenemisega ei kaasnenud tapaloomade ja -lindude eluskaalu vähenemist. Nii oli tapaloomade ja -lindude eluskaal selle aasta I poolaastal 50 923 tonni, mis oli 702 tonni ehk 1,4% enam kui mullu samal ajal (vt tabel 2). Peale 2005. aasta madalseisu on see näitaja uuesti järgneva kahe aatat jooksul suurenenud. Kahe aastaga on eluskaal kasvanud 988 tonni võrra ehk 2,0%. Kahe aasta jooksul on enam kasvanud veiseliha tootmine. Ka lambaliha toot-

mismaht on suurenenud. Sealihha tootmine, mis eelmisel aastal kasvas, säilitas sel aastal enam-vähem eelmise aasta taseme. Jätkuvalt vähenes aga linnuliha tootmine, mis kahe aastaga on kahanenud juba 2,5 tonni võrra poolaasta kohta.

Lähitulevikus on oodata eelkõige sealihha tootmise mõningast kasvu Eestis, sest suurenenud on sigade arvukuse kõrval ka põrsaste (+19,6 tuh pead) sündivus.

Tabel 3

Vasikate ja põrsaste sündivus Eestis 2005 – 2007.a I poolaastal (tuh pead)

	2005 I pa	2006 I pa	2007 I pa	2007 I pa/2006 I pa	
				+/- tuh tk	+/- %
Vasikad	61,0	61,4	61,3	-0,1	-0,2
Põrsad	325,0	334,6	354,2	19,6	5,9

Allikas: ESA

Veisekasvatus

Selle aasta 30. juuni seisuga oli Eestis kokku 252,2 tuhat veist. I poolaasta lõpuks oli veiste arv vähenenud mullusega võrreldes 2,1% ehk 5,4 tuhande pea võrra. Vähenenud oli eelkõige piimalehmade arv (-3,9%), mis suuresti põhjustaski veiste koguarvu vähenemise. Lihatõugu veiste ja noorloomade arv mullusega võrreldes oluliselt ei muutunud, vähenedes vaid 0,7%. Samas on aasta aastalt vähehaaval suurenenud noorloomade ja lihatõugu veiste osatähtsus veiste koguarvus. Nii on nende osakaal tõusnud mulluselt 56,3%-lt 57,1%-le. 2007. aasta 30. juuni seisuga oli Eestis 144,1 tuhat lihatõugu veist või noorlooma, mis oli 1 tuhande pea võrra vähem kui aasta tagasi.

Tapaveiste eluskaalu kogumass oli selle aasta I poolaastal 14,3 tuhat tonni. Eelmise aasta sama perioodiga võrreldes tõusis tapaveiste eluskaal 25,4% ehk 2,9 tuhande tonni võrra. Veiselihha osatähtsus kogu lihatoodangus oli 28%, aastaga on see tõusnud 3%-punkti. Tänavu I poolaastal ostsid lihatööstused kokku 20,8 tuhat veist (2006.a I pa 18,3 tuh veist). Kokkuostetud loomade arv kasvas aastaga 2,5 tuhande võrra ehk 13,7%. Kokkuostetud veistest saadi 4,9 tuhat tonni liha, mis oli 14,0% ehk 0,6 tuhat tonni enam kui mullu samal perioodil. Kokkuostetud veiselihha keskmine hind oli 2007. aasta I poolaastal ESA andmetel 23.10 kr/kg, mis oli 5,1% ehk 1.25 kr/kg madalam eelmise aasta sama perioodi hinnast. Veiselihha hinda tõstis EL-iga ühinemise järel tekkinud ühtne majandusruum, kus kokkuostuhinnad vastavates kvaliteedi-gruppides tasapisi ühtlustuvad.

Seakasvatus

Kõigi ootuste kohaselt viiski mullune põrsaste sündivuse suurenemine ning jätkuv huvi kasv Venemaal eestmaise sealihha vastu seakasvatusmahu suurenemisele sel aastal. 2007. aasta juuni lõpus oli Eestis 371,5 tuhat siga. Eelmise aasta sama perioodiga võrreldes kasvas sigade arv 7,7% ehk 26,6 tuhande isendi võrra. Jätkuvale sealihha tootmismahude kasvule viitab põrsaste sündivuse üsnagi suur kasv sel aastal. 2007. aasta I poolaastal sündis 354,2 tuhat põrsast, mis oli mullusega võrreldes 19,6 tuhat enam.

Tapasigade eluskaalu kogumass oli käesoleva aasta I poolaastal 27,9 tuhat tonni. Mulluse I poolaastaga võrreldes jäi tapasigade mass eluskaalus enam-vähem eelmise aasta tasemele, vähenedes vaid 0,7% ehk 0,2 tonni võrra. Sealiha osatähtsus kogu lihatoodangust oli jätkuvalt 55%. Lihatoöstused ostsid selle aasta I poolaastal kokku 173,8 tuhat siga, mida on mullusega võrreldes 2,5 tuhande pea võrra enam. Läbi aastate on lihatööstused kokku ostnud ligi pooled tapasigadest. Sigade kaubalisus ehk tapamajadele müüdava sealiha osakaal kogutootmises jäi ka sel aastal mullusele tasemele. Sealiha kokkuost tapakaalus suurenes selle aasta I poolaastal eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 1,5%. Kui selle aasta esimesel kuuel kuul osteti kokku 13,7 tuhat tonni sealiha, siis mullu oli see 13,5 tuhande tonni tasemel. Tapasigade liha-kehade keskmine kaal püsis eelmise aasta tasemel, olles 79 kg. Sealiha keskmine kokkuostuhind, mis 2007. aasta kuuel esimesel kuul oli ESA andmetel 22.84 kr/kg, jäi mullusele tasemele (2006.a I pa 22.60 kr/kg).

Selle aasta II poolaasta töötab tulla seakasvatajatele oluliselt raskem – märkimisväärselt on tõusnud söödateravilja hind, mis moodustab olulise osa sealiha tootmiskuludest, lisaks oli aprillirahutuste tõttu pikalt häiritud tavapärase kaubandus Venemaaga.

Linnukasvatus

2007. aasta I poolaasta lõpuks oli Eestis 1,7 miljonit kodulindu. 2006. aasta I poolaastaga võrreldes vähenes lindude hulk 0,1 miljoni võrra ehk 6%. Elusmassis arvestatuna toodeti linnuliha esimesel kuuel kuul 8328 tonni, mida oli 926 tonni ehk 10,0% vähem kui mullu samal ajal. Linnuliha kogutoodangu languse põhjuseks on hirm linnugripi ees ning salmonelloosipuhangu järelmõjud. Eesti linnuliha tootjad on kaotanud suure osa välisturust, ka siseturul on viimasel paaril aastal tekkinud tihe konkurents Leedu toodete poolt, milles soodne hind annab olulise eelise importlinnuliha.

Lambakasvatus

Eestis on piirkondi, kus looduslikud tingimused traditsiooniliste põllumajandusharudega tegelemiseks on ebasoodsad (rannikualad, saared). Nendes piirkondadesse sobib lambakasvatus hästi. Kui 1990-ndate alguses oli Eestis veel 140 tuhat lammast, siis taasiseseisvumisjärgne põllumajanduse kohandumine turumajandusele, lambaliha ja villa tootmise madal tasuvus ning probleemid villa ja nahkade realiseerimisel vähendasid lammaste arvu, mis 30,8 tuhande peaga oli madalaim 1998. aastal. Siit alates on lammaste arvukus tasapisi jälle suurenenud. Selle aasta 30. juuni seisuga loendati Eestis kokku 86,0 tuhat lammast. Aastaga suurenes lambakari 18,5% ehk 13,4 tuhande looma võrra. Lambakasvatusele on kahtlemata ergutavalt mõjunud riigi poolt 1999. aastast alates makstav ute kasvatamise toetus, ühtse pindalatoetuse raames täiendava otsetoetuse ja keskkonnatoetuse maksmine ning lambaliha nõudluse kasv. Kuna lambaliha on ka ainus lihaliik, millega Euroopa Liit oma turuvajadust ise 100%-liselt rahuldada ei suuda, siis on mõnevõrra lihtsam ka lammaste eksport. Eluslammaste ekspordi kasvu tõukab tagant ka asjaolu, et Eesti suuremad lihatööstused lambaid kokku ei osta. Selle aasta kevadest lõpetas lammaste kokkuostu ka omanikku vahetanud Saaremaa Lihatoöstus, mis senini oli olnud harjumuspärane ja kindel müügikanal eeskätt Läänemaa lambakasvatajatele. Lammaste kokkuostuga on jäänud tegelema vaid mõned väikesed tapamajad, kes ei suuda aga

pakkuda piisavalt kiiret teenust ega ka kasvatajatele sobilikku hinda. Nii ongi kasvanud eluslammaste väljavedu teistesse Euroopa Liidu piirkondadesse, sealjuures ka Lätti, kus lambaid on võimalik tööstuslikult tappa ja kust saab lammaste eest ka paremat hinda. Nüüd, mil lambakasvatus on Eestis jõudnud sellisele tasemele, et suudetaks tööstusettevõtteid juba aasta ringi loomadega varustada, on probleemiks tööstusettevõtete tapavõimalused ja –võimsused. Tarbija aga peab leppima kodumaise toodangu asemel imporditud lambalihaga või turgudel müüdavaga.

Lihatööstus

Veterinaar- ja Toiduameti andmetel oli Eestis 2007. aasta I poolaastal 119 lihakäitlemisettevõtet. Tihe konkurents turul on aastaga vähendanud lihakäitlemisettevõtete arvu 2%, tegevuse on lõpetanud 3 väikeettevõtet.

ESA andmetel ostsid tänavu kuue kuuga tapamaju omavad lihakäitlemisettevõtted 4,9 tuhat tonni veiseliha ja 13,7 tuhat tonni sealaha, kogumahuks 18,6 tuhat tonni. Seda oli kokku 4,5% enam kui aasta tagasi. Seejuures sealaha kokkuost suurenes 1,5% ja veiseliha kokkuost suurenes 14,0% võrreldes eelmise aasta sama ajaga (tabel 4).

Tabel 4

Liha kokkuost ettevõtetes 2003-2007.a (tuh tonni)

	2003	2004	2005	2006	2006	2007
					I poolaasta	
Tapaloomade ja -lindude eluskaal	105,4	109,2	102,3	100,0	50,2	50,9
Lihatoodang kokku, lihakaal	70,1	71,3	69,7	72,4	...	...
Liha kokkuost kokku	...	35,4	36,2	36,5	17,8	18,6
sh veiseliha	9,3	10,2	9,3	9,8	4,3	4,9
sealiha	24,8	25,2	26,9	26,7	13,5	13,7

Allikas: ESA

Sarnaselt varasemate aastatega olid üle poolte – 57% (2006.a 54%) kolme suurema tapamaja poolt kokkuostetud **veistest** I poolaastal lehmad (D-kategooria). 27% (2006.a 35%) lehmadest klassifitseeriti P2, 20% (2006.a 14%) P1, 17% (2006.a 18%) P3, 17% (2006.a 16%) O3, 8% (2006.a 7%) O4 ja 7% (2006.a 6%) O2 klassi, teisi lehmade kvaliteediklasse oli oluliselt vähem.

Teiseks suuremaks kategooriaks veiste kokkuostus olid alla 2-aastased pullid (A-kategooria), kes I poolaastal moodustasid kokkuostus 32% (2006.a 35%). Kui mullu oli I poolaastal kokkuostetud noortest pullidest suurem osa (38%) P2 klassis, siis sel aastal osutus enam (32%) kokkuostetud noortest pullidest P1 klassi kuuluvateks. Lihaklassi P2 kuulus 29%, O2 23% ja O1 7% kokkuostetud loomadest.

Mullikate osakaal kokkuostus oli I poolaastal 8%, kasvades mullusega võrreldes 1%-punkti võrra. Sarnaselt lehmadega klassifitseeriti ka mullikad (E-kategooria) põhiliselt P2, O3, P3, P1 ja O2 klassi (vastavalt 35%, 16%, 16%, 13% ja 12%). Eelmise aastaga võrreldes märkimisväärsed muutusi kokkuostetud veiste jagunemisel lihakusklassiti ei olnud.

Tabel 5

Erinevate veise- ja vasikaliha kategooriate osakaal veiste kokkuostus
(% kolme suurema tapamaja poolt kokku ostetud veistest kuus)

	jaan 2007	veebr 2007	märts 2007	aprill 2007	mai 2007	juuni 2007	I pa 2007	I pa 2006
A – pullid alla 2 a	31	28	36	30	36	28	32	35
B – muud pullid	2	1	1	1	2	1	1	2
C – härjad	3	2	2	3	2	2	2	2
D – lehmad	57	61	52	59	52	60	57	54
E - mullikad	7	8	9	7	8	9	8	7
Veised kokku	100	100	100	100	100	100	100	100

Allikas: EKI

Nagu mullugi, klassifitseeriti I poolaastal kolme suurema tapamaja poolt kokkuostetud **sigadest** suurem osa (48%) E-klassi, üle kolmandiku (44%) S-klassi ja 8% U-klassi (tabel 6). S-klassi osakaal oli I kvartalis suurem kui II kvartalis, E- ja U-klassi puhul vastupidi. Emiste ja kogu SEUROP-klassi nuumsigade summeeritud kokkuostust vähenes emiste osakaal mulluselt 3,7%-lt 2,6%-le selle aasta I poolaastal.

Tabel 6

Erinevate kvaliteediklasside osakaal sigade kokkuostus
(% kolme suurema tapamaja poolt kokku ostetud sigadest kuus)

	jaan 2007	veebr 2007	märts 2007	aprill 2007	mai 2007	juuni 2007	I pa 2007	I pa 2006
S	46	49	49	47	43	43	44	40
E	48	46	46	46	46	50	48	53
U	6	5	6	7	10	6	8	7
R	0	0	0	0	1	0	0	0
O	0	0	0	0	0	0	0	0
P	0	0	0	0	0	0	0	0
SEUROP	100	100	100	100	100	100	100	100

Allikas: EKI

Tabel 7

Lihatoodete tootmine lihatööstusettevõtetes 2003-2007.a (tuh tonni)

	2003	2004	2005	2006*	2006	2007
					I poolaasta	
Liha (k.a. I kat subproduktid)	47,2	49,5	49,6	41,7	20,8	18,4
veiseliha	10,0	10,3	9,7	9,4	...	...
sealiha	30,2	30,7	30,4	29,8	...	...
linnuliha**	4,6	5,9	2,7	.	...	...
Vorstitooted	38,7	37,5	34,2	34,5	15,9	15,2
Suitsulihatooted	7,6	8,6	8,9	7,5	3,8	4,0
Lihakonservid	0,1	0,8	1,3	0,8	0,04	0,4

* Esialgne

** Alates 2003. aastast ilma kanalihatoodeteta

. Andmete avaldamist ei võimalda andmekaitse põhimõte

Allikas: ESA

Konkurents lihatööstuses, mis on muutunud äärmiselt teravaks, sunnib aktiivselt otsima toodangule välisurgu. Nii on sel aastal taas suurenenud liha ja lihatoodete väljavedu kolmandatesse riikidesse. Kohaliku elanikkonna heaolu kasv on suurendanud ka siseturu mahtu. Kohaliku turu vajadusi suudeti katta kodumaise toodanguga 68% ulatuses. ESA kiirstatistika andmetel kahanes või jäi enam-vähem mullusele tasemele 2007. aasta I poolaastal lihatööstusettevõtete valmistoodang pea kõikides suuremates tootegruppides (tabel 7). Liha ja lihatoodete eksport EL-i liikmesriikidesse on meie lihatööstusele endiselt väga keeruline – oma kaubamärgiga on raske sinna valmistoodangut müüa. Enamike Eesti lihatööstusettevõtete tootmismahud on liiga väikesed, et täita piiritaguste suurte kaubanduskettide tellimusi. Eesti lihatööstusettevõtetes suurenes I poolaastal aastatagusega võrreldes toodetest enam liha (+13,7%) ja suitsulihatoodete (+8,6%) toodang.

Järjest tihenev konkurents koduturul nõuab ka täiendavaid investeeringuid, tootmise intensiivsuse tõstmist ning sunnib tootjaid enam arvestama tarbijate nõudmistega, tagada tuleb toodete püsiv kvaliteet. Investeeringutoetusi jagab Riiklik Arengukava (RAK) oma vastavate meetmetega, mida finantseeritakse EL-i struktuurifondist. Järjest olulisemaks saab ettevõtete jaoks konkurentsivõime tõstmisel tootearendus. Pidevalt areneva turu ja muutuva nõudluse tingimustes ei piisa vaid pakendite materjalide ja suuruste varieerimisest. Ülioluliseks muutub just uute retseptide ja tehnoloogiate alusel uute toodete väljatootamine. Elanike kasvav ostujõud, kiirenev elutempo ja ka mugavus annab lihatööstustele võimaluse turule tuua uusi pikitud, maitsestatud ja juba küpsetatud liha. Spetsialistide arvates peaks aga tulevikus kahanema vorsti kaubamärkide arv, sest ketistunud kaubandus ootab lihatööstustelt tugevaid ja tuntud kaubamärke, millele tootjad pakuksid stabiilset kvaliteeti ja tarnekindlust. Pingeid lisavad lihaturule ka välisinvestorid, kellel on olnud huvi nii Eesti lihatootmis- kui ka töötlemisettevõtete vastu. Samal ajal on Eesti turule tulnud Leedu lihatooted. Uusi turustamispiirkondi otsivad ka Eesti lihatööstusettevõtted, kelle pilgud on eelkõige suunatud Venemaale, Läti ja Leetu, kuid kõrvale ei ole jäänud ka Põhjamaad.

Lihatööstusettevõtete **müügitulu** oli 2007. aasta esimesel poolel 1,7 miljardit krooni (tabel 8), kusjuures 100 ja enama töötajaga ettevõtted moodustavad müügitulust üle 70%. Müügitulu kasv ulatus I poolaastal eelmise aasta I poolaastaga võrreldes 16%-ni, mis on eelmise aasta kasvukiirustega võrreldes tunduvalt aeglasem – siis ulatus müügitulu kasv 23%-ni. Arvestades seda, et eelmise aasta kasv oli viimaste aastate kõrgeim, on praegune 16%-line müügitulu kasv samuti väga kiire.

Kulude kasv jäi I poolaastal müügitulu kasvuga võrreldes samasse suurusjärku (17%) (tabel 8, joonis 1). Kulude kasvu on peamiselt mõjutanud kiire tööjõukulude kasv. Tööjõukulud kasvasid eelmise aasta teisel poolel üle 30% ning 2007. aasta I poolaastal 35%. Palgakasv ulatus lihatööstuses viimase nelja kvartali keskmisena 16%-ni (joonis 2).

Tabel 8

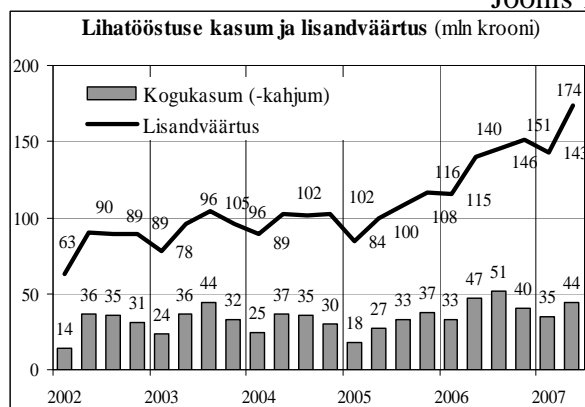
Lihatööstuse majandusnäitajad

		I kv 2006	II kv 2006	III kv 2006	IV kv 2006	I kv 2007	II kv 2007
Keskmine tööga hõivatute arv	inimest	2 799	2 971	2 957	3 148	3 203	3 523
Müügitulu	mln kr	664	822	792	804	761	962
Kulud kokku	mln kr	632	774	740	764	726	918
...tööjõukulud	mln kr	83	92	94	111	108	130
Kogukasum (-kahjum)	mln kr	33	47	51	40	35	44
Lisandväärtus	mln kr	115	140	146	151	143	174
Investeeringud põhivarasse	mln kr	77	55	34	49	13	97
Müügitulu kasv*	%	22,7	22,6	17,0	18,9	14,6	17,1
Kulude kasv*	%	20,7	20,4	15,0	19,6	14,9	18,6
Lisandväärtuse kasv*	%	36,7	39,6	35,4	30,1	23,4	24,6
Tööjõukulude osakaal kogukuludes	%	13,1	11,9	12,7	14,5	14,8	14,2
Tööjõukulude kasv*	%	24,8	26,2	26,2	40,8	29,7	40,8
Palgakasv*	%	12,5	9,5	13,1	18,6	13,4	18,7

* aastakasvud on arvatud eelmise aasta sama kvartali suhtes

Allikas: ESA, EKI arvutused

Joonis 1

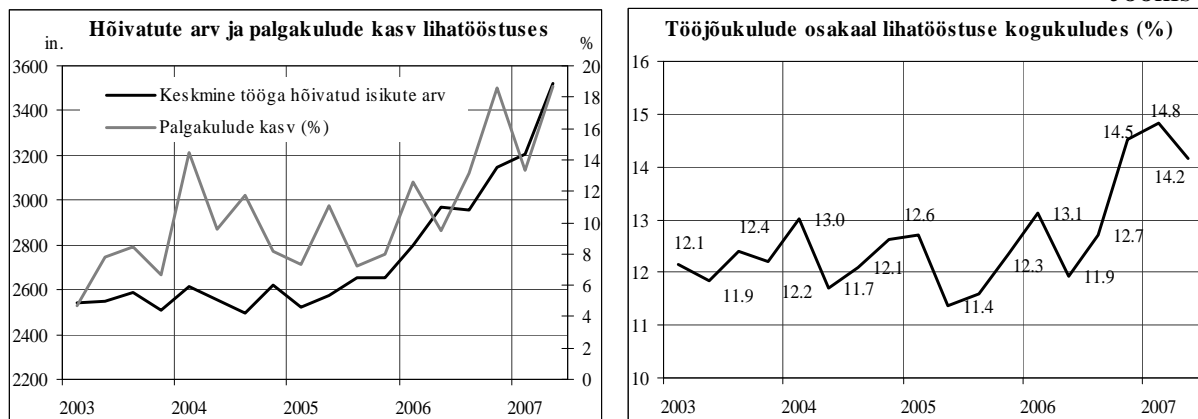

Allikas: ESA

Töäjõukulude osakaal lihatööstuse kogukuludes on viimastel aastatel kõikunud 12% ja 13% vahemikus. 2007. aasta alguses kasvas töäjõukulude osakaal kogukuludes 14-15%-ni, mis näitab, et üldine tööturu pingestumine on suurt mõju avaldanud ka lihatööstustele.

Töötajate arv lihatööstuses kasvas 2006. aastal ligi 14%. 2007. aasta I poolaastal suurenes töötajate arv ligi 17% (joonis 2).

Joonis 2

Allikas: ESA

Hoolimata suurenenud kuludest on rekordilistele tasemetele kasvanud ka lihatööstuse **lisandväärtus** (joonis 1). Lisandväärtuse kasv ulatus 2007. aasta I poolaastal 24%-ni. Lihatööstuse kasumi kasv aga peatus I poolaastal, I kvartali 7%-line kasumi kasv asendus II kvartalis 7%-lise langusega eelmise aasta sama perioodiga võrreldes.

Lihatööstustoodangu **mahuindeks** ja **müügiindeks** kajastavad lihatööstustoodangu tootmise ja müügi muutust püsihindades. Kui 2005. aastal kasvasid mõlemad indeksid varasemast kiiremini, siis 2006. aastal mõlema indeksi kasv aeglustus, mis jätkus ka 2007. aasta I poolaastal (joonis 3). Seega võib öelda, et kuigi jooksevhindades kasvas müügitulu väga kiiresti, siis püsihindades kasvas toodang esimese poolaasta keskmisena 2,6% ning müük 1,6%. Liha-

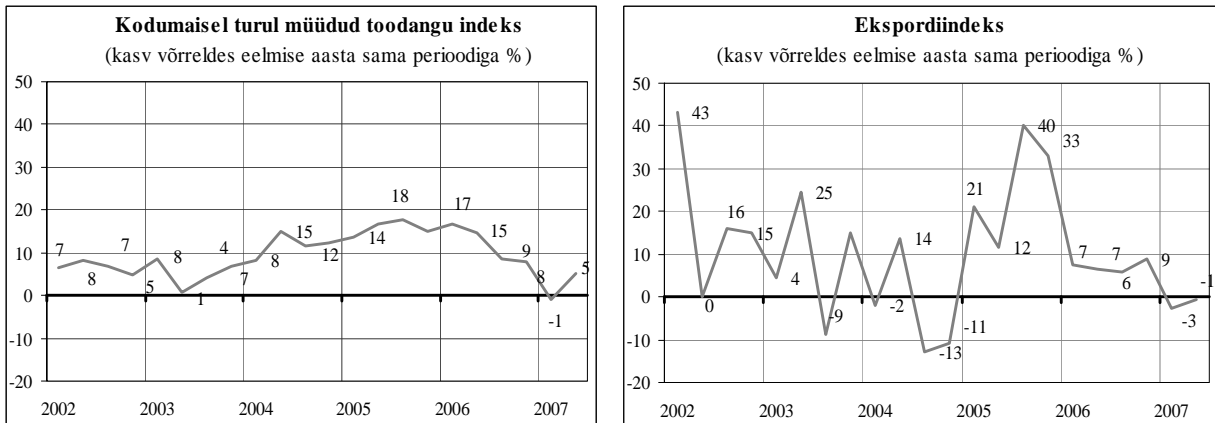
Joonis 3

Allikas: ESA

Lihatööstuse toodangu müük koduturul kasvas kiiremini kui müük ekspordiks. Lihatööstustoodangu müügiindeks koduturule suurenes 2007. aasta I poolal keskmiselt ligi 2,1%, **eksportiindeks** aga vähenes 1,7%. Võrrelduna 2006. aasta I poolalastaga, mil müügiindeks koduturule kasvas ligi 16% ning ekspordiindeks 7%, oli mõlema indeksi kasvukiirus 2007. aastal I poolal oluliselt madalam (joonis 4).

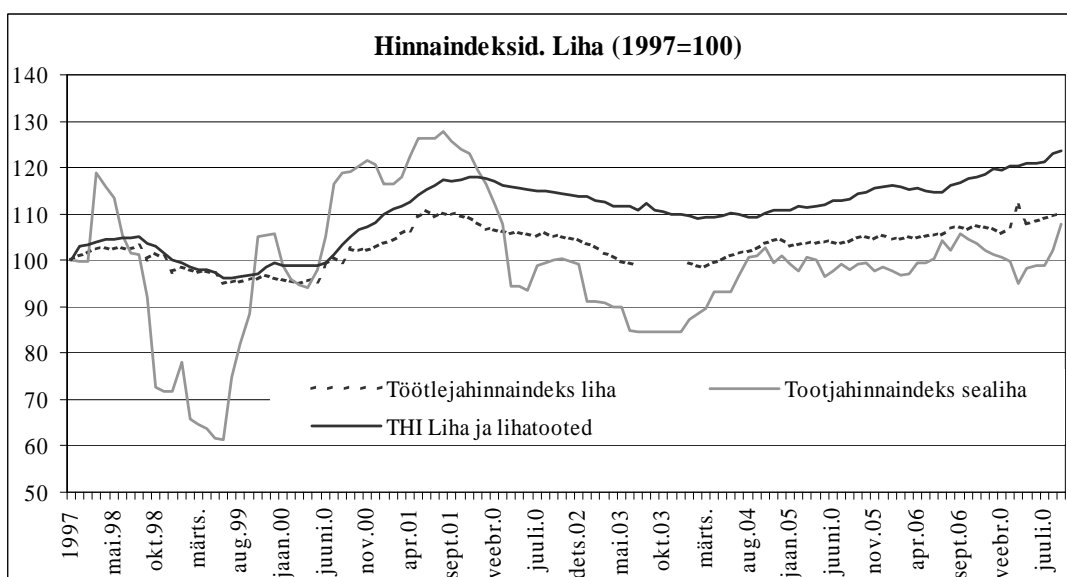
Joonis 4

Allikas: ESA

Lihatööstuse seniseid häid majandustulemusi on toetanud ka see, et 2007. aasta I poolalastal tooraine oluliselt ei kallinenud. 2007. aasta I poolalastal kallines sealihha kokkuostuhind eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 0,5%, veiseliha keskmine kokkuostuhind alanes samal ajal aga koguni 6%. Lihatööstustoodangu hinnatõus ulatus eelmise aasta I poolalastaga võrreldes 2,9%-ni. Liha ja lihatoodete tarbijahinnaindeksi kasv oli aga kiirem ning ulatus I poolalastal eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 4,2%-ni. Septembris oli liha ja lihatoodete tarbijahinna kasv eelmise aasta septembriga võrreldes kiirenenud juba 5,9%-ni (joonis 5).

Joonis 5

Allikas: ESA

Lihatööstuse **tootlikkuse kasv** on aeglustunud - tootlikkus, mõõdetuna netokäibena töötaja kohta, ulatus 2007. aasta esimesel poolel 511 tuhande kroonini, mis on 0,5% vähem kui 2006. aasta esimesel poolel (tabel 9, joonis 6). Tunduvalt kiiremini kasvas tootlikkus mõõdetuna lisandväärtusena töötaja kohta, mis ulatus 2007. aasta I poolaastal 5,8%-ni eelmise aasta sama perioodiga võrreldes. Samuti kasvas kiiresti kogutootlikkuse kasv, mis ulatus I poolaastal 8%-ni. Tööjõukulude tootlikkuse kasv on aga 2007. aasta I poolaastal olnud koguni negatiivne. Lihatööstuse **kogurentaablus** (ehk kasumi osatähtsus netokäibes) on viimastel kvartalitel püsinud ühtlaselt 0,5%.

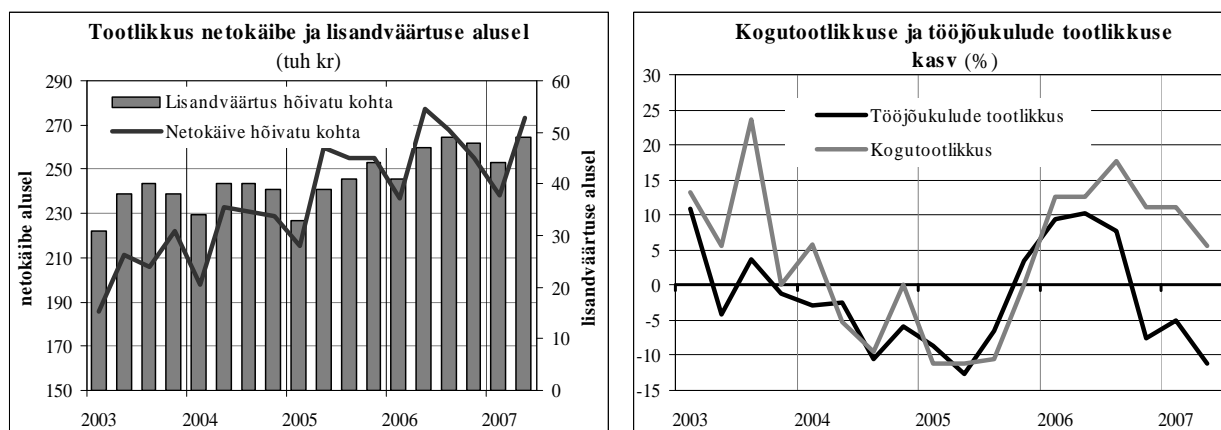
Tabel 9

Lihatööstuse tootlikkuse näitajad

	I kv 2006	II kv 2006	III kv 2006	IV kv 2006	I kv 2007	II kv 2007
Tootlikkus töötaja kohta netokäibe alusel, tuhat kr	237	277	268	255	238	273
kasv %	10,2	6,5	5,1	0,0	0,4	-1,4
Tootlikkus töötaja kohta lisandväärtuse alusel, tuhat kr	41	47	49	48	44	49
kasv %	24,2	20,5	19,5	9,1	7,3	4,3
Kogutootlikkus lisandväärtuse alusel, kr	0,18	0,18	0,20	0,20	0,20	0,19
kasv %	12,5	12,5	17,6	11,1	11,1	5,6
Töökulude tootlikkus lisandväärtuse alusel, kr	1,39	1,51	1,55	1,36	1,32	1,34
kasv %	9,5	10,2	7,6	-7,5	-5,0	-11,3
Kogurentaablus (kasum/netokäibe), %	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5

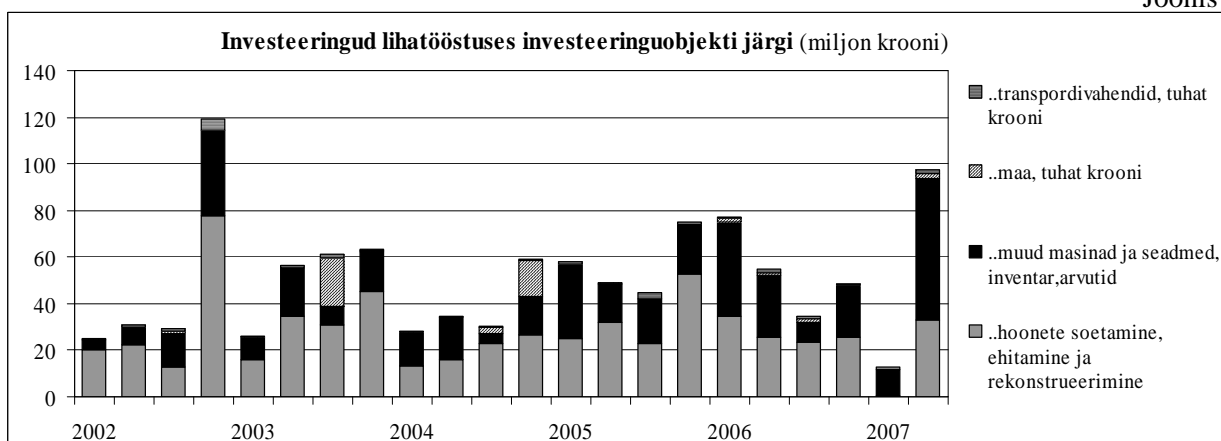
Allikas: ESA

Joonis 6

Allikas: ESA

Joonis 7

Investeeringud lihatööstuses on aastast aastasse kasvanud. 2007. aasta I poolaastal tehti üle poole investeeringutest masinatesse ja seadmetesse. Kuigi esimese kvartali investeeringud olid varasemate kvartalitega võrreldes tunduvalt madalamad, ulatusid teise kvartali investeeringud pea 100 miljoni kroonini, mis on viimaste aastate kõrgeim tase kvartalite lõikes (joonis 7).

Väliskaubandus

2007. aasta I poolaastal eksporditi Eestist 269,5 miljoni krooni eest liha ja lihatooteid. Võrreldes eelmise aasta sama ajavahemikuga suurenes eksport 7,7% ehk 19,2 miljoni krooni võrra. Põllumajandussaaduste kogueksportist moodustas liha ja lihatoodete väljavedu 5,7%. Mullusega võrreldes on osakaal vähenenud 1,0%-punkti.

Selle aasta esimese 6 kuuga imporditi liha ja lihatooteid 642,2 miljoni krooni eest. Import kasvas mullusega võrreldes 125,7 miljoni krooni võrra ehk 24,3%. Põllumajandussaaduste koguimpordist moodustas liha ja lihatoodete sissevedu 9,7%. Mullusega võrreldes suurenes osatähtsus 0,5%-punkti. Liha ja lihatoodete väliskaubanduse puudujääk kasvas impordi oluliselt kiirema kasvuga ekspordi ees 106,5 miljoni krooni võrra. Võttes aga arvesse ka elussigade ja -veiste ekspordi oli I poolaasta ekspordikäive 73,1 miljoni krooni võrra suurem, mis vähendab väliskaubanduse defitsiiti 299,6 miljoni kroonini.

Import

Liha ja lihatooteid imporditi 2007. aasta I poolaastal Eestisse 642,2 mln krooni eest ehk 24,3% enam kui 2006. aasta samal perioodil. Import rahalises väljenduses suurenes nii impordihinna tõusu kui ka koguselise sisseveo mahu mõningase suurenemise arvel.

Liha ja lihatoodete impordikäive Euroopa Liidust kasvas 23,9%. EL osakaal mainitud toote-gruppide rahalises impordis oli 98,8%, vähenedes aastaga 0,3%-punkti. EL-i osakaalu vähenemise põhjuseks oli liha ja lihatoodete sisseveo mõningane suurenemine kolmandatest riikidest. Impordikäive neist riikidest oli selle aasta esimese 6 kuuga 67% suurem aastatagusega võrreldes, ulatudes 7,7 mln kroonini. Ainsad tooted, mida I poolaastal kolmandatest riikidest Eestisse toodi, oli 186,6 tonni Brasiiliast, Argentiinast ja Norrast pärit soolatud või suitsutatud liha ning Brasiiliast pärit 62,1 tonni veiseliha. Suurema osakaaluga riigid liha ja lihatoodete impordis olid sel aastal Taani ja Soome, kellele langes vastavalt 22% ja 19% kogu selle valdkonna impordikäibest (impordikäibed vastavalt 142,0 mln kr ja 124,7 mln kr). Aasta tagasi oli liha ja lihatoodete impordikäive Taanist 135,9 mln krooni (26% liha ja lihatoodete impordikäibest) ja Soomest 123,4 mln krooni (24%). Kolmandaks oluliseks impordimaaks on tõusnud Leedu, kelle impordikäive ulatus aasta I pooles 97,7 mln kroonini ja osatähtsus oli 15%. Mullusega võrreldes impordis Leedu Eestisse sel aastal 38,4 mln krooni eest ehk 64,8% enam liha ja lihatooteid.

Ülevaate koguselisest sisseveost muudab küsitavaks Statistikaameti poolt esitatavates tähtsamate põllumajandussaaduste väliskaubanduse andmetes aastast aastasse suurenev deklareeritud, konkreetselt nimetamata toodete hinnangulise sisseveo summa kasv, mis arvestatakse

küll liha ja lihatoodete sisseveo summa hulka, kuid kogused jäävad tootegrupiti kajastamata. Seetõttu ei pruugi igas tootegrupis nimetatud sisseveo kogused ja –käibed olla päriselt tege-
likkusele vastavad ning sellest tingitult võivad ka järeldused väliskaubanduses toimuvast olla
tahtmatult moonutatud.

Siiski tuginedes Statistikaameti esialgsetele andmetele on **veiseliha** sissevedu vähenenud. Kui
mullu toodi I poolaastal Eestisse 1 974,6 tonni veiseliha, siis selle aasta kuue esimese kuuga
ulatus veiseliha import 1 679,9 tonnini, kahanedes seega 14,9% ehk 294,7 tonni võrra. Aastaga
on oluliselt vähenenud jahutatud veiseliha import. Kui mullu oli 37% imporditud veiselihast
jahutatud, siis sel aastal oli selle osakaal vaid 18%. 82% veiselihast toodi sel aastal Eestisse
külmutatuna. 96% imporditud veiselihast tuli sel aastal EL-ist ning vaid 62,1 tonni külmutatud
veiseliha oli pärit Brasiiliast.

Tabel 10

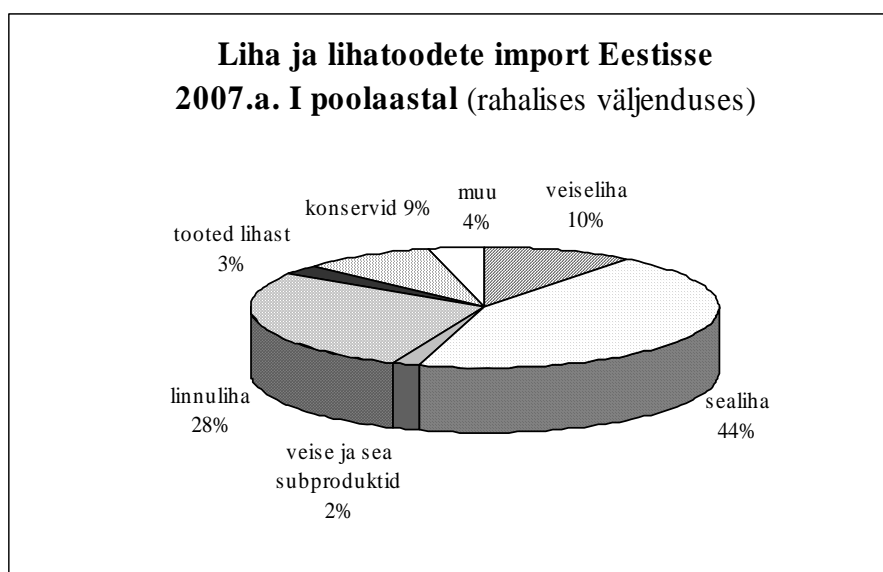
Veiseliha ekspordi ja impordi struktuur ning –hinnad

	Eksport				Import			
	Kogus, t		Hind, kr/kg		Kogus, t		Hind, kr/kg	
	2006 I pa	2007 I pa	2006 I pa	2007 I pa	2006 I pa	2007 I pa	2006 I pa	2007 I pa
Jahutatud	93,3	132,1	47.80	45.61	723,9	306,3	27.97	45.69
Külmutatud	146,8	120,5	50.87	56.62	1250,7	1373,6	34.63	33.76

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Kui varasematel aastatel toodi veiseliha Eestisse põhiliselt Taanist, siis sel aastal on kõige
enam sisse veetud Poola ja Leedu päritolu veiseliha (26% koguimpordist). Märkimisväärsed
kogused imporditi ka Taanist (13% koguimpordist) ja Soomest (12%). Kõige odavam veise-
liha tuli Austriast, kust sisseveetud liha oli enam kui poole jagu (60%) odavam kui 6 kuu kesk-
mine veiseliha impordihind. Veiseliha impordihind on aastaga tõusnud 11,6% ehk 3.75 kr/kg
võrra. Imporditud veiseliha 6 kuu keskmine hind oli 49,1% kõrgem Eesti 6 kuu kaalutud kesk-
misest kokkuostuhinnast.

Joonis 8

Tabel 11

Liha ja lihatoodete import 2006-2007. aasta I poolaastal

	I poolaasta 2006			I poolaasta 2007		
	Kogus, t	Summa, mln kr	Hind, kr/kg	Kogus, t	Summa, mln kr	Hind, kr/kg
Liha ja söödavad subproduktid	21024	438,4	x	23063	562,7	x
Veiseliha	1975	63,6	32.19	1680	60,4	35.94
Sealiha	9992	238,1	23.83	9980	260,0	26.05
Hobuseliha						
Linnuliha ja subproduktid	6906	102,3	14.81	9495	164,2	17.29
Lambaliha	60	4,8	80.23	82	6,6	81.16
Subproduktid	1096	14,9	13.57	885	12,3	13.92
Muu liha, pekk	883	11,3	12.79	705	9,2	13.10
Soolatud, suitsutatud liha ja subprod- või pulber	122	3,4	28.32	236	7,6	32.47
Hinnanguline					42,4	
Valmistooted lihast	1236	42,5	x	2890	79,5	x
Vorstitooted	254	12,6	49.55	302	16,0	52.82
Konservid ja muud tooted	982	29,9	30.44	2588	53,2	20.57
Hinnanguline					10,3	
Hinnanguline		35,6				
Kokku	x	516,5	x	x	642,2	x

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Kogu selle aasta I poolaastal imporditud **sealiha** toodi Eestisse EL-i liikmesriikidest. Sealiha koguseline import jäi mullusele tasemele, vähenedes esialgsetel andmetel vaid 0,1% ehk 12,1 tonni. 2007. aasta I poolaastal vähenes mullusega võrreldes jahutatud sealiha sissevedu ning kasvas külmutatud liha import. Kogu sealiha impordist oli sel aastal külmutatud liha 65%, aastaga kasvas selle osakaal 6%-punkti.

Tabel 12

Sealiha ekspordi ja impordi struktuur ning -hind

	Ekspord				Import			
	Kogus, t		Hind, kr/kg		Kogus, t		Hind, kr/kg	
	2006 I pa	2007 I pa	2006 I pa	2007 I pa	2006 I pa	2007 I pa	2006 I pa	2007 I pa
Jahutatud	2295,5	1997,1	30.86	36.12	4151,3	3541,5	24.44	26.92
Külmutatud	1205,5	1070,1	36.27	34.30	5840,8	6438,5	23.39	25.57

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Suurimateks sealiha impordimaadeks olid endiselt Taani (35% kogu sealiha impordist) ja Soome (29%). Sealihaga impordikogused Taanist suurenesid sel aastal 3,4% tõustes 3350,9 tonnilt 2006. aasta I poolaastal 3456 tonnini 2007. aasta I poolaastal. Sealihaga import Soomest kahanes mullusega võrreldes järsult. Kui eelmise aasta kuue kuuga toodi Soomest 4110,1 tonni sealihaga, siis selle aasta I poolaastal kukkus import 29,9% ulatudes 2880,9 tonnini. Sealihaga sissevedu Rootsist, kust veel mõni aasta tagasi imporditi arvestatavaid koguseid, vähenes sel aastal veelgi (2004.a I pa – 1344 tonni, 2005.a I pa – 266 tonni, 2006.a. I pa – 244 tonni, 2007.a I pa – 160,4 tonni). Ka sealihaga import Saksamaalt sel aastal mullusega võrreldes vähenes (2006.a I pa – 816,9 tonni, 2007.a I pa – 655,4 tonni). Uute liikmesriikide seast on käesoleval aastal, nagu mullugi, sealihaga enim Eestisse veetud Poolast, kust import on sel aastal mullusega võrreldes kasvanud 2,5 korda, ulatudes 1329,9 tonnini. Varasemate aastate suuremad impordiriigid Ungari ja Tšehhi on sealihaga importijate seast praeguseks taandunud.

Tabel 13

Lihaga impordi struktuur riigiti 2007. aasta I poolaastal
(% vastava saaduse impordikogusest)

Veiseliha	Sealiha	Linnuliha	Subproduktid
2001.a – 2543 tonni	2001.a – 11776 tonni	2001.a – 22471 tonni	2001.a – 3135 tonni
2002.a – 1209 tonni	2002.a – 11870 tonni	2002.a – 22546 tonni	2002.a – 3429 tonni
2003.a – 1029 tonni	2003.a – 14409 tonni	2003.a – 20895 tonni	2003.a – 3063 tonni
2004.a – 1625 tonni	2004.a – 14887 tonni	2004.a – 15922 tonni	2004.a – 3124 tonni
2005.a – 3535 tonni	2005.a – 16528 tonni	2005.a – 15125 tonni	2005.a – 3011 tonni
2006.a – 3592 tonni	2006.a – 19802 tonni	2006.a – 14732 tonni	2006.a – 2072 tonni
2006.a I pa – 1975 t	2006.a I pa – 9992 t	2006.a I pa – 6906 t	2006.a I pa – 1096 t
2007.a I pa – 1680 t	2007.a I pa – 9980 t	2007.a I pa – 9495 t	2007.a I pa – 885 t
Poola 26	Taani 35	Soome 22	Poola 25
Leedu 26	Soome 29	Taani 22	Soome 24
Taani 13	Poola 13	Leedu 20	Taani 13
Soome 12	Saksamaa 7	Holland 7	Rootsi 10
Läti 9	Belgia 3	Läti 6	Saksamaa 6
Holland 5	Leedu 3	Rootsi 5	Ungari 4
Brasiilia 4	Hispaania 3	Saksamaa 4	Austria 4
		Poola 3	Leedu 4
		Belgia 3	

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Sealiha keskmine impordihind on aasta jooksul tõusnud 9,3%. Seejuures oli imporditud sealihaga 6 kuu keskmine hind 20,2% kõrgem Eesti 6 kuu kaalutud keskmisest kokkuostuhinnast.

Kui varasematel aastatel on Taanist imporditud sealihaga hind aasta aastalt tõusnud, siis sel aastal jäi hind eelmise aasta tasemele. 2004. aasta I poolaastal oli impordihind 18.50 kr/kg, 2005. aasta I poolaastal kerkis hind 24.21 kr/kg-ni ning 2006. aastal 27.71 kr/kg-ni, siis sel aastal

ulatus Taanist imporditud sealiha hind keskmiselt 27.68 kr/kg-ni. Soomest imporditud sealiha keskmine hind mullusega võrreldes veidi alanes. Soomest sisseveetud sealiha maksis 2004. aasta I poolaastal keskmiselt 16.22 kr/kg, 2005. aasta esimesel kuuel kuul 21.48 kr/kg ning 2006. aastal 20.48 kr/kg-ni ning 2007. aasta I poolaastal langes keskmine sisseveo hind 19.79 kr/kg-ni. Poolast toodud sealiha keskmine impordihind oli esimesel 6 kuul 22.78 kr/kg, see on 8,7% kõrgem eelmise aasta sama perioodi hinnast.

2007. aasta I poolaastal kasvas esialgsete andmete järgi **linnuliha** import - aastatagusega võrreldes toodi sel aastal Eestisse 37,5% enam linnuliha. Ka keskmine impordihind tõusis aasta jooksul 16,7%. Kogu impordi koguseline kasv saadi kanaliha impordi kasvu arvel, mis aastaga suurenes 48,5%. Ka imporditud kanaliha keskmine hind tõusis sel perioodil 19,6%, liikudes 13.55 kr/kg-lt 2006. aastal 16.21 kr/kg-le 2007. aastal. Eestimaalaste seas vähem nõutud kalkuni ja hane-pardi impordikogused vähenesid mullusega võrreldes vastavalt 15,2% ja 48,9%, samas tõusis nende keskmine impordihind. Nagu sealihagi puhul tuli ka kogu linnuliha import EL-i liikmesmaadest. Enim imporditi linnuliha 2007. aasta I poolaastal Soomest (22% koguimpordist), kus impordihind on aastaga tõusnud 53% ning toodud kogused kasvasid aastaga 1,5 kordseks, ja Taanist (22% koguimpordist), kus impordihind on aasta jooksul tõusnud 31% ning import kasvas 1491 tonnilt 2006. aastal 2081-le tonnile 2007. aastal. 20% linnuliha imporditurust kuulus Leedule, kust toodud linnuliha odavnes aastaga 23,6% ning sissevedu kasvas mulluselt 1149 tonnilt 1859 tonnile tänavu. Lätist, kust eelmisel aastal toodi 226 tonni linnuliha, suurenes sel aastal import 547 tonnile.

Tabel 14

Linnuliha ekspordi ja impordi struktuur ja –hind

	Eksport				Import			
	Kogus, t		Hind, kr/kg		Kogus, t		Hind, kr/kg	
	2006 I pa	2007 I pa	2006 I pa	2007 I pa	2006 I pa	2007 I pa	2006 I pa	2007 I pa
Linnuliha kokku	2509,2	784,9	16.65	30.27	6906,2	9494,8	14.81	17.29
Kana- ja kukeliha	2492,1	731,1	16.53	28.14	5741,2	8526,0	13.55	16.21
Kalkuniliha	16,8	53,3	31.80	59.04	1107,9	939,6	20.52	24.99
Pardid ja haned	0,3	0,5	151.41	69.25	57,1	29,2	31.11	84.19

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Nii Soomest, Taanist kui ka Leedust toodi valdavalt kanaliha, vaid 8-10% nende linnuliha impordist oli kalkuniliha. Suurim kalkuniliha importija oli Soome, kust toodi 226,4 tonni ehk 24% kogu kalkuniliha impordist. 78% kogu hane-pardiliha impordist tuli Ungarist.

2007. aasta I poolaastal on lihast valmistatud **valmistooteid** Eestisse imporditud 2,3 korda enam kui aasta tagasi. See näitab selgelt, et importtoodete positsioon valmistoodete turul on tugevnemas. Selle üheks põhjuseks on kindlasti ka see, et osa lihatööstusettevõtjaid toodavad osa oma sortimendist Lätis ja Leedus. Lihast valmistooteid veeti sisse Lätist (40% vorstide ja

20% konservide impordist), Rootsist (29% vorstide ja 14% konservide impordist), Leedust (67% konservide ja 6% vorstide impordist) ja Poolast (14% vorstide impordist). Läti, kes on sel aastal säilitanud mullu saavutatud positsiooni Eesti lihatoodete turul, on kasvatanud aasta-ga oma vorstide sissevedu Eestisse 19% ja lihakonservide importi suurendanud 2,5 korda. Vorstitoodete osas on Läti hoidnud mullu kätte võidetud juhtiva impordiriigi tiitlit, mis vähe-malt osaliselt on saavutatud tänu Eesti ettevõtete poolt Läti lihatööstustest tellitud allhangetele. Leedu, kes 2005. aastal väga jõuliselt murdis meie lihatoodete turule, on veidi tagasi tõmbu-nud. Kui konservide impordis on ta endiselt juhtival positsioonil, siis vorstitoodete sissevedu vähenes mullu 2005. aastaga võrreldes ligi 7 korda. Sellele tasemele on vorstide import Lee-dust jäänud ka sel aastal.

Vorstitoodete impordihind on aastaga tõusnud 6,6%. Lätist imporditud vorstide hind on aastaga tõusnud 6,5%, liikudes 60.33 kr/kg-lt 2006. aastal 64.28 kr/kg-le 2007. aastal. Seevastu kon-servide impordihind on aastaga langenud 32,4%. Suurimat mõju on siin avaldanud Leedust imporditud konservide 47,1%-line hinnalangus.

Tabel 15

Lihatoodete ekspordi ja impordi struktuur riigiti 2007.a I poolaastal
(% vastava saaduse impordikogusest)

Vorstitooted		Konservid	
Eksport	Import	Eksport	Import
2001.a – 2760 tonni	2001.a – 1174 tonni	2001.a – 1054 tonni	2001.a – 1286 tonni
2002.a – 6201 tonni	2002.a – 905 tonni	2002.a – 1809 tonni	2002.a – 1199 tonni
2003.a – 5220 tonni	2003.a – 661 tonni	2003.a – 2143 tonni	2003. a – 1150 tonni
2004.a – 4021 tonni	2004.a – 513 tonni	2004.a – 2094 tonni	2004. a – 1389 tonni
2005.a – 3789 tonni	2005.a – 645 tonni	2005.a – 2570 tonni	2005. a – 2375 tonni
2006.a – 4965 tonni	2006.a – 528 tonni	2006.a – 2226 tonni	2006. a – 2529 tonni
2006. a I pa – 2276 t	2006. a I pa – 254 t	2006. a I pa – 646 t	2006. a I pa – 982 t
2007. a I pa – 2129 t	2007. a I pa – 302 t	2007. a I pa – 1900 t	2007. a I pa – 2588 t
Läti 53	Läti 40	Läti 87	Leedu 67
Leedu 25	Rootsi 29	Saksamaa 7	Läti 20
Venemaa 16	Poola 14	Leedu 5	Saksamaa 4
Ukraina 6	Soome 6		Holland 2
	Leedu 6		Ungari 2
	Belgia 3		Soome 2
			Poola 2

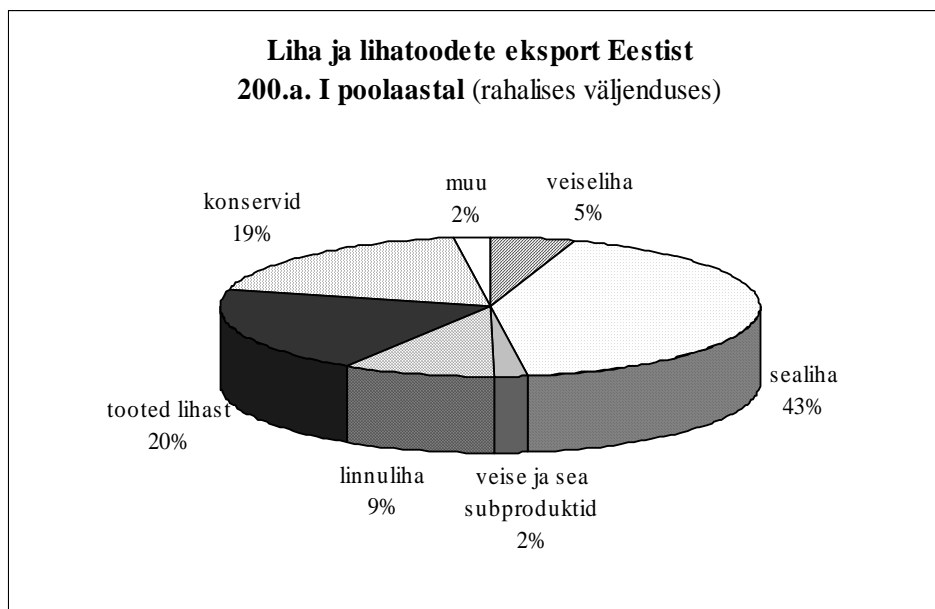
Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Eksport

Liha ja lihatooteid eksporditi 2007. aasta I poolaastal kokku 269,5 miljoni krooni eest. 2006. aasta sama perioodiga võrreldes suurenes ekspordit 7,6% ehk 19,2 miljoni krooni võrra. Statis-tikaameti esialgsete andmete järgi on sel aastal kasvanud valmistoodete ekspordikäive (+51,4%), liha ja inimitoiduks kõlblike subproduktide ekspordit on aga vähenenud (-5,2%).

Valmistoodete eksporti kasvatas lihakonservide väljaveokoguste ligi kolmekordne kasv, mis korvas ka 3,8%-lise ekspordihinna languse. Lisaks lihale ja lihatoodetele eksporditi selle aasta 6 kuuga Venemaale 32061 nuumsiga eluskaaluga 3532,2 tonni kogusummas 64,0 miljonit krooni. Kui varasematel aastatel veeti Eestist elusaid nuumsigu valdavalt Lätti, siis viimastel aastatel see aasta-aastalt vähenes ning sel aastal pole Lätti enam elussigu veetud. Eesti sea- kasvatajatele on avanenud taas Venemaa sealihaturg, kus maksti sigade eest oluliselt kõrgemat hinda kui kodumaal. Nii leidis tee Venemaale 2007. aasta esimese kuue kuuga 8838 nuumsiga enam kui 2006. aastal. Eluskaalus kasvas väljavedu 1071,9 tonni ning kogusummas 19,4 miljonit krooni. Eluskaalu hind sel aastal mullusega võrreldes ei muutunud. Lisaks sigadele veeti Eestist 4087 elusveist kaaluga kuni 80 kg Poola ja Hollandisse ning 327 veist (tapa- loomad) Lätti ja Hollandisse. Veiste väljavedu vähenes aastaga pea poole võrra, kusjuures kuni 80 kg koduveiste eksport kahanes 2,8 tuhande võrra ning täiskasvanud veiste väljavedu kahanes mulluselt 953 loomalt 162 loomale sel aastal. 18,3% langes ka nende ekspordihind. Eriti järsult kukkus 80-kiloste koduveiste väljaveo keskmine hind (-23,6%).

Joonis 9

Kuigi EL-i liikmesriigina kadusid tőkendid liha ja lihatoodete väljaveol teistesse liikmesriiki- desse ja Eestil on praegu 16 lihatööstust, kes tohiks teistesse liikmesriikidesse oma toodan- gut müüa, on senini siiski veel Eesti jaoks liha ja lihatoodete peamisteks ekspordiriikideks Läti ja Leedu. Samas on märgata ka turgude laienemist ning Lätile ja Leedule on lisandunud teised kõrgema hinnatasemega lähiturud (Taani, Soome, Rootsi). Kui Euroopa Liitu eksporditi Eestist liha ja lihatooteid 252,5 miljoni krooni eest, siis eksport Lätti ja Leetu moodustas sellest 180 miljoni krooni ehk 71%. Mullusega võrreldes kasvas Balti riikide osatähtsus 4%. Liha ja lihatoodete eksport Euroopa Liitu suurenes sel aastal 7,2% ja seda nii koguste suurene- mise kui ka eksporditud toodete kallinemise arvel. Liha ja lihatoodete kaubandusbilanss EL-i liikmesriikidega oli selle aasta I poolaastal negatiivne (-382,0 mln krooni) ning defitsiit suure- nes eelmise aastaga võrreldes 105,6 mln krooni.

Tabel 16

Liha ja lihatoodete eksport 2006 – 2007.a I poolaastal

	I poolaasta 2006			I poolaasta 2007		
	Kogus, t	Summa, mln kr	Hind, kr/kg	Kogus, t	Summa, mln kr	Hind, kr/kg
Liha ja söödavad subproduktid	6808	174,5	x	4817	165,4	x
Veiseliha	240	11,9	49.68	253	12,8	50.86
Sealiha	3501	114,6	32.73	3067	110,6	36.05
Linnuliha ja subproduktid	2509	41,8	16.65	785	23,8	30.27
Lambaliha	4	0,2	61.05	6	0,6	99.60
Subproduktid	398	3,9	9.82	627	5,3	8.38
Muu liha, pekk	151	1,9	12.57	72	4,9	67.51
Soolatud, suitsutatud liha ja subprod-d või pulber	5	0,2	30.95	7	0,3	40.82
Hinnanguline					7,1	
Valmistooted lihast	2922	68,9	x	4029	104,1	x
Vorstitooted	2276	51,9	22.80	2129	52,2	24.53
Konservid jm tooted	646	17,0	26.40	1900	48,3	25.40
Hinnanguline					3,6	
Hinnanguline		6,9				
Kokku liha ja lihatooted	x	250,3	x	x	269,5	x
Elusveised	719,0	21,9	30.49	369	9,2	24.90
üa lihaks*	360	21,9	60.97	214	9,2	49.80
Elussead	2450	43,8	17.89	3532	64,0	18.11
üa lihaks*	1688	43,8	25.98	2434	64,0	26.28
Kokku	x	316,0	x	x	342,7	x

* Liha kogus on arvestuslik, kusjuures arvesse on võetud vaid eksporditud tapaloomad

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Et eksportida oma toodangut Venemaale, peab Eesti lihatööstusettevõtetal olema tunnustus Venemaa vastavatelt ekspertidelt. Käesolevaks ajaks on Venemaa-poolse tunnustuse saanud 5 Eesti lihatööstust, kust on toimunud ka regulaarne toodete eksport Venemaale. Probleemiks kujunes Venemaa poolne kaubavoogude piiramine pärast aprillirahutusi Tallinnas, mis ähvardas Eesti lihatööstuste poolt juba sissetöötatud ekspordikanalid taas sulgeda. II poolaasta tõi lahenduse ka selles vallas ning Venemaal on Eesti lihatooted taas nõutav kaup. Eksport kolmandatesse riikidesse on 2007. aasta I poolaastal eelmise aasta sama perioodiga võrreldes kasvanud rahalises väärtuses 15,6% (2007.a I pa – 17,0 mln kr, 2006.a I pa – 14,7 mln kr). Venemaale läks sellest kaupa mulluse 10,4 miljoni krooni asemel 13,6 miljoni krooni eest. Eksporti kolmandatesse riikidesse elavdab ka võimalus taotleda eksporditoetusi sea-, veise- ja linnuliha ekspordimiseks väljaspool Euroopa Liitu asuvatesse riikidesse. Liha ja lihatoodete

väliskaubandusbilanss kolmandate riikidega oli 2007. aasta I poolaastal 9,3 miljoni krooniga positiivne, mis oli samas 0,8 mln krooni võrra väiksem eelmisest aastast.

Tabel 17

Liha ekspordi struktuur riigiti I poolaastal 2007
(% vastava saaduse impordikogusest)

Veiseliha	Sealiha	Linnuliha	Subproduktid
2001.a – 335 tonni	2001.a – 5662 tonni	2001.a – 3403 tonni	2001.a – 297 tonni
2002.a – 115 tonni	2002.a – 6845 tonni	2002.a – 3465 tonni	2002.a – 128 tonni
2003.a – 31 tonni	2003.a – 9828 tonni	2003.a – 5070 tonni	2003.a – 95 tonni
2004.a – 225 tonni	2004.a – 7503 tonni	2004.a – 4657 tonni	2004.a – 481 tonni
2005.a – 596 tonni	2005.a – 7203 tonni	2005.a – 3036 tonni	2005.a – 1140 tonni
2006.a – 380 tonni	2006.a – 7157 tonni	2006.a – 3270 tonni	2006.a – 963 tonni
2006 I pa – 240 t	2006 I pa – 3501 t	2006 I pa – 2509 t	2006 I pa – 398 t
2007 I pa – 253 t	2007 I pa – 3067 t	2007 I pa – 785 t	2007 I pa – 627 t
Soome 50	Läti 43	Läti 39	Läti 30
Läti 30	Leedu 31	Soome 25	Poola 26
Ungari 8	Soome 12	Leedu 16	Cote d'Ivoire 17
Leedu 8	Kreeka 7	Poola 11	Leedu 15
Poola 3	Venemaa 4	Belgia 5	Soome 7
			Hongkong 4

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Hinnad

2006. aastal valitses EL-i sealihaturul suhteliselt stabiilne ja tootjatele soodne olukord. Stabiilne turuolukord püsis ka 2007. aasta I poolaastal, kuid kokkuostuhind püsis tootjatele ebasoodsalt madalal. EL-i keskmised kokkuostuhinnad kõikusid I poolaastal 20-22 kr/kg vahel. Selle aasta I kvartalis maksis EL-is **sealiha** keskmiselt 20.21 kr/kg, II kvartalis tõusis hind 20.91 kr/kg-ni. Kuue kuu EL keskmine sigade kokkuostuhind oli sel aastal 20.56 kr/kg (2006.a I pa-l 22.29 kr/kg), see oli 7,8% ehk 1.73 kr/kg võrra madalam aastatagusest. Madala hinna taga oli sealiha tootmise kasv, milleks sundis tapaküpsete sigade arvukus. Samas EL-i ekspordi kasv peatus, sest põhilistel EL-i sealiha eksporditurgudel Venemaal ja Aasias pakkus oma sealihaga tugevat konkurentsi Brasiilia, USA ja Kanada. EL-i sealiha ekspordi takistasid jätkuvalt Venemaa poolt kehtestatud sisseveo keeld Poola sealihale, mille läbi ekspord EL-ist Venemaale vähenes enam kui poole võrra. Samuti püsis Jaapani keeld Ungari sealiha sisseveole. Vähenes ka Taani sealiha ekspord Jaapanisse. Venemaa sealihaturul pakkus Taani sealiha ekspordööridele ränka konkurentsi Brasiiliast pärit sealiha.

Eesti sigade kokkuostuhinda mõjutavad eelkõige Taani ja Soome, kust tuuakse sisse kõige enam sealiha. Viimastel aastatel, mil kaks Eesti suuremat lihatööstust kuuluvad suures osas

Soome kapitalile, on Soome hinna mõju tugevam kui Taani hinnal. Vaatamata hinnatõusule püsis sigade kokkuostuhind Taanis mullu tublisti madalam EL-i keskmisest. 2007. aasta alguseks langes sigade hind Taanis peale 2006. aastal toimunud väikest tõusu jälle eelmise aasta alguse tasemele - 18.22 kr/kg-le (2006.a alguses 18.79 kr/kg). Märkimisväärset tõusu ei tulnud terve I poolaasta jooksul ning juunikuul lõpus oli sigade keskmine kokkuostuhind Taanis 18.81 kr/kg. I poolaasta keskmiseks hinnaks jäi 18.04 kr/kg, mis on 7,2% madalam aastatagusest.

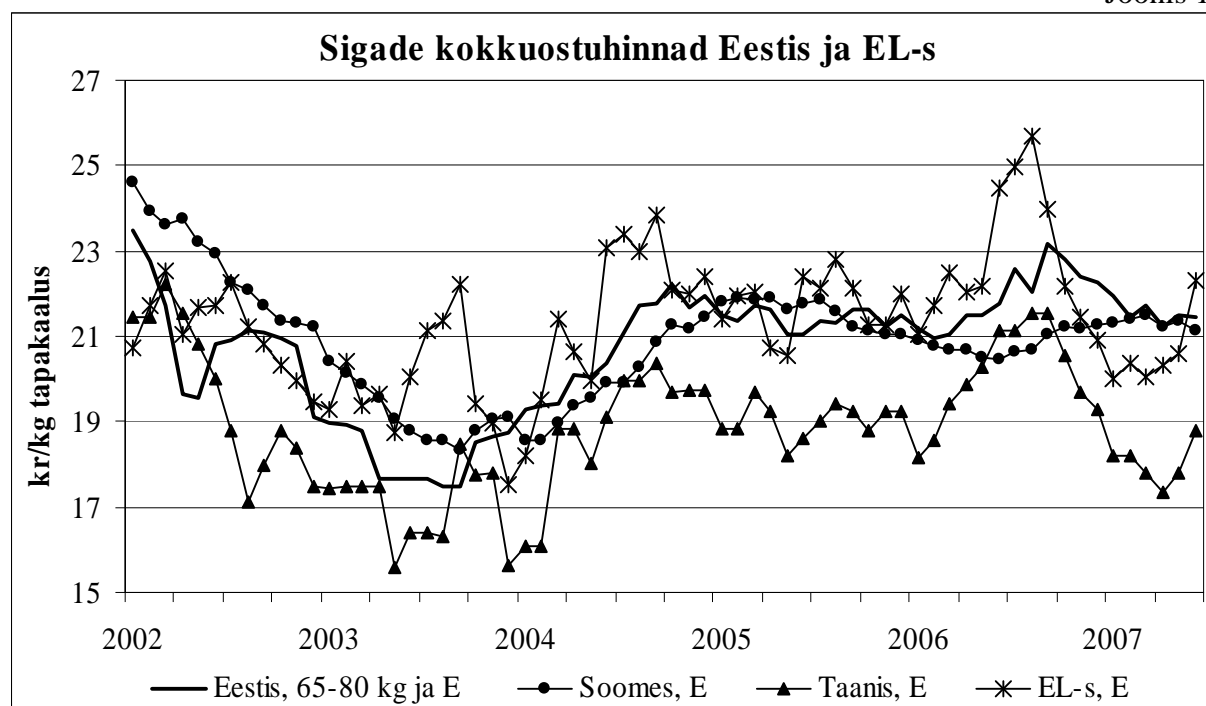
Tabel 18

E-klassi sigade kokkuostuhinnad EL-s ja Eestis (kr/kg tapakaalus)

	2004	2005	2006	2007 I kv	2007 II kv	2007 I pa	2006 I pa	2007 III kv
EL keskm	21.61	21.76	22.74	20.21	20.91	20.56	22.29	22.81
Taani	18.86	19.09	20.08	18.13	17.96	18.13	19.44	19.16
Soome	19.99	21.58	20.82	21.38	21.28	21.33	20.69	21.35
Läti	...	22.86	24.07	22.02	22.51	22.26	23.78	24.76
Leedu	...	22.64	22.46	20.72	21.12	20.92	22.14	23.47
Rootsi	20.28	20.84	21.82	21.81	21.76	21.78	20.62	22.50
Eesti	20.78	21.38	21.87	21.70	21.39	21.53	21.29	22.33

Allikad: MLC, Euroopa Komisjon ja EKI

Joonis 10

Allikas: EKI, EK

Soomes oli aasta alguses kokkuostuhind Taaniga võrreldes oluliselt kõrgem – 21.35 kr/kg. Võrreldes eelmise aasta algusega oli hind sel aastal 0,9% kõrgem (2006.a alguses 21.16 kr/kg). Soomes on sigade kokkuostuhind püsinud 2004. aasta II poolaastast alates suhteliselt

stabiilne, kõikudes 20-22 krooni vahel. Nii ka selle aasta I poolaastal. Juuni lõpuks oli sigade kokkuostuhind Soomes 21.14 kr/kg. I poolaasta keskmiseks kokkuostuhinnaks kujunes 21.33 kr/kg, mis oli 3,1% kõrgem mullusest. Ent kui Taanis püsis sigade kokkuostuhind terve I poolaasta EL-i keskmisest madalam, siis Soomes oli see alla EL-i keskmise vaid juuni viimasel nädalal. Soomes oli sigade kuue kuu keskmine kokkuostuhind 3,7% kõrgem ja Taanis 12,3% madalam EL-i keskmisest hinnast.

Soomes püsis sigade hind I poolaastal välja kujunenud tasemel ka terve kolmanda kvartali. Septembri lõpus oli sigade kokkuostuhind 21.78 kr/kg, jäädes 1,5% madalamaks EL-i keskmisest hinnast. Taanis sigade kokkuostuhind kolmanda kvartali jooksul veidi tõusis ning septembri lõpus oli hind 19.16 kr/kg tasemel.

Prognooside kohaselt peaks sigade keskmine kokkuostuhind 2008. aastal tõusma, kuna maailmaturul nõudlus suureneb ning söödateravilja kallinemine tõstab ka sealiha tootmiseks tehtavaid kulutusi.

Tabel 19

Sigade kaalutud keskmised kuu kokkuostuhinnad Eestis 2007. aastal
(kr/kg käibemaksuta tapakaalus)

	jaan 2007	veebr 2007	märts 2007	aprill 2007	mai 2007	juuni 2007	juuni 07/ jaan 07 +/-, %	juuni 07/ juuni 06 +/-, %
S	22.89	22.65	22.55	22.11	22.43	22.36	-2,3	-2.0
E	21.74	21.68	21.68	21.23	21.40	21.51	-1,1	-0.9
U	20.46	20.67	20.94	20.34	20.26	20.37	-0,4	0.5
R	18.51	19.76	20.40	20.27	19.16	19.64	6,1	4.5
O	16.37			18.85	17.01	18.30	11,8	16.8
P						17.03		6.9
SEUROP	22.19	22.11	22.06	21.58	21.72	21.81	1,7	-1.1
Emised	11.77	14.13	14.15	13.10	13.32	11.81	0,3	-17.4
SEUROP+ emised	21.97	21.92	21.81	21.27	21.50	21.61	-1,6	-0.9

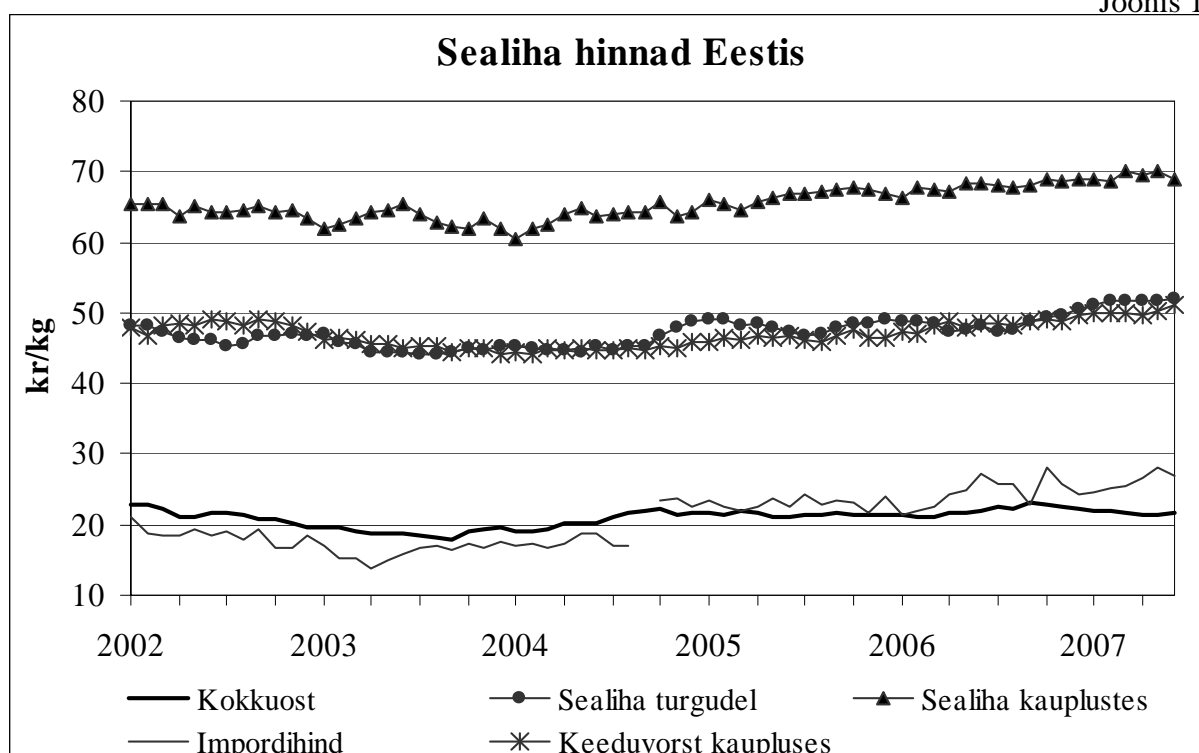
Allikas: EKI

Eesti sealihaturg kui üks osa ühtsest EL-i majandusruumist on otseselt seotud Euroopa sealihaturul toimuvate muutustega. Nii oli nuumsigade (SEUROP) kokkuostuhind Eestiski I poolaastal suhteliselt stabiilne kõikudes 22 kr/kg ümber. Kui jaanuaris oli kaalutud keskmine kokkuostuhind 22.19 kr/kg, siis poolaasta lõppedes oli hind langenud 0.38 kr/kg võrra ehk 1,7%. Kusjuures ainsana tõusid poolaastaga O-klassi sigade hind (11,8%) ja R-klassi sigade hind (6,1%). Kuue kuu nuumsigade (SEUROP) keskmine kokkuostuhind oli sel aastal 21.90 kr/kg, tõustes mullusega võrreldes 1,2%. Suuremal või vähemal määral tõusid kõikide lihaklasside kokkuostuhinnad. Eesti sealiha kokkuostuhinda aitasid I poolaastal veidi tõsta nii ekspordihindade 10%-line kui ka impordihindade 9%-line tõus ning kasvav elussigade eksport.

Hoolimata kokkuostuhinna suhteliselt madalal tasemel püsimisest viimastel aastatel, jätkus 2004. aasta jaanuarist alates, mil jaehind oli mitme aasta madalaimal tasemel, sealiha jaehinna tõus. Selle aasta jaanuariks oli sealiha keskmine jaehind kaubandusvõrgus kerkinud 68.78 kr/kg-ni. Läbi väikeste tagasiminekute jätkus kindel hinnatõus ka selle aasta I poolaastal ning mais jõudis hind juba 70.13 kr/kg-ni, mis tõsi küll juunis 1,8% langes. 2007. aasta I poolaastal oli sealiha kauplustes 2,6% kallim eelmise aasta esimese kuue kuuga võrreldes. Kallines nii kvaliteetsem kondita (+1.65 kr/kg) kui ka kondiga liha (+1.88 kr/kg).

Kui turgudel kõikus sealiha jaehind kahel eelneval aastal vahemikus 47-49 kr/kg, siis sel aastal on hinnatõus ka sinna jõudnud. Eelmise aasta I poolaastal oli keskmine sealiha jaehind turgudel 48.22 kr/kg, 2007. aastal aga juba 51.55 kr/kg. Hinnatõus aastaga oli 3.33 kr/kg, mis oli mõnevõrra järsem hinnatõusust kauplustes.

Joonis 11

Allikas: EKI, PM

Tasapisi ülespoole on liikunud lisaks liha jaehinnale ka lihatoodete jaehinnad. Nii on suitsukarbonaad selle aasta I poolaastal kauplustes 7,7% kallim kui mullu samal perioodil. Hakkliha hind on tõusnud 2,0% ja keeduvorstil 4,7%. Viinerid on aga sel aastal 1,8% kallimad kui mullu. Osaliselt on lihatoodete hinnad tõusnud ka selle aasta II poolaastal.

Veiseliha tarbimise kasv, eeskätt Vahemere maades ning Suurbritannias, ja impordipiirangud Brasiilia veiselihale aitasid hoida veiste kokkuostuhinda EL-is terve 2006. aasta tootjale soodsal tasemel. 2007. aasta algul, kui kadusid tõkendid Brasiilia veiseliha impordile, hakkas ka veiste kokkuostuhind EL-is langema. Kui mullu I poolaastal oli alla 2-aastaste pullide (A-kategooria) keskmine kokkuostuhind EL-is 51.53 kr/kg, siis selle aasta I poolaastal kujunes

keskmiseks kokkuostuhinnaks 48.66 kr/kg. Aasta esimesel kuul maksti noorte pullide eest veel EL-is keskmiselt 50.28 kr/kg. Märtsist alates on hind püsivalt langenud ning poolaasta viimasel kuul oli noorte pullide kokkuostuhinnaks 45.55 kr/kg. Võrreldes 2006. aasta juuniga oli sel aastal veiseliha A-kategooria keskmine kokkuostuhind 10,2% ehk 5.20 kr/kg võrra madalam. Veiseliha (A-kategooria) odavnes pea kõigis liikmesriikides, vaid Portugalis tõusis hind 11,9%, Soomes 3,2%, ja Kreekas 2,5%. Aastaga on kõige enam kukkunud veiseliha hind Küprosel (-25,9%), kus hind liikus 59.00 kr/kg-lt 2006. aasta juunis 43.71 kr/kg-le selle aasta juunis. 2007. aastal imporditi Eestisse veiseliha põhiliselt Poolast, kus aastaga langes hind 5,0%, Leedust, kus langus oli 20,0% ja Taanist, kus hind kukkus 8,4%. Veiseliha on EL liikmesriikidest endiselt kõige odavam Lätis, kus selle kokkuostuhind on jäänud EL-i keskmisega võrreldes pea 1,5 korda madalamaks. II poolaasta esimesel kuul langes kilohind EL-is veel 0,3 krooni võrra ning hakkas siis tasapisi tõusma.

Tabel 20

Liha aasta keskmised hinnad Eestis 2004-2007. aastal (kr/kg)

	2004	2005	2006	2007 I kv	2007 II kv	2007 I pa	2006 I pa	2007 III kv
SEALIHA								
kokkuostuhind	20.72	21.47	21.98	21.89	21.47	21.67	21.42	22.30
jaehind turgudel	45.70	48.18	48.58	51.39	51.72	51.55	48.22	52.45
jaehind kaupl-tes	63.62	66.53	67.95	69.14	69.53	69.33	67.57	69.40
ekspordihind	26.89	31.51	32.78	35.18	36.67	36.05	32.73	...
impordihind	20.34	23.06	24.63	25.12	27.19	26.05	23.83	...
VEISELIHA								
kokkuostuhind	19.50	25.10	24.99	23.68	24.54	24.11	25.52	23.88
jaehind turgudel	45.35	51.11	56.36	60.09	60.55	60.32	55.10	61.30
jaehind kaupl-tes	59.85	65.60	68.99	71.98	71.19	71.59	69.38	72.43
ekspordihind	33.32	41.62	55.89	47.69	53.03	50.86	49.68	...
impordihind	31.55	33.87	31.05	35.05	36.69	35.94	32.19	...
LAMBALIHA								
kokkuostuhind	40.11	35.58	35.39	25.07	30.87	25.86	41.70	-
jaehind turgudel	66.27	72.10	81.21	82.61	89.43	86.02	81.46	88.34
jaehind kaupl-tes	94.93	101.49	107.36	104.22	119.99	112.11	108.85	111.97
ekspordihind	86.41	105.20	58.41	60.85	121.73	99.60	61.05	...
impordihind	95.95	82.02	83.78	83.22	79.51	81.16	80.23	...
BROILER								
tootjahind	18.96	19.30	21.76	25.91	26.96	26.45	22.65	28.51
jaehind turgudel	35.45	37.44	36.63	41.78	40.08	40.93	34.74	41.86
jaehind kaupl-tes	38.29	38.16	37.51	40.99	41.84	41.42	36.55	42.10
ekspordihind	20.13	19.16	19.21	32.02	28.99	30.27	16.65	...
impordihind	14.95	17.88	14.05	16.61	17.92	17.29	14.81	...

Allikad: EKI ja PM Kaubanduspoliitika büroo

Lehmade (D-kategooria) keskmine kokkuostuhind, mis eelmise aasta I poolaastal kuust-kuusse tõusis, hakkas II poolaastal uuesti langema. 2006. aasta detsembri keskmiseks veiste kokkuostuhinnaks oli juba 34.19 kr/kg. Sellel tasemel püsis hind terve 2007. aasta I poolaasta – juuni keskmine kokkuostuhind oli 34.18 kr/kg. Mulluse juuniga võrreldes oli sel aastal hind 9,3% ehk 3.49 kr/kg madalam. Poolaasta keskmiseks hinnaks kujunes 34.44 kr/kg, mis oli 4,3% ehk 1.56 kr/kg madalam mullusest. Ka lehmade kokkuostuhind langes valdavas osas liikmesriikides. Selle aasta poolaasta lõpuks oli hind eelmise aasta sama ajaga võrreldes tõusnud Lätis (+2,9%), Slovakkias (+3,2%), Ungaris (+2,7%), Soomes (+4,2%), Hispaanias (+3,0%) ja Kreekas (+10,1%).

Veiseliha Eestisse importivates riikides Taanis ja Leedus odavnes D-kategooria veiseliha aastaga vastavalt 10,8% ja 8,2%, jäädes EL-i keskmisest hinnast vastavalt 10,1% ja 28,5% odavamaks. Poolas, kust toodi 26% kogu veiseliha impordist, kokkuostuhind I poolaastal langes 1,7% ning oli EL-i keskmisest 14,4% madalam. Kõige odavam D-kategooria veiseliha terves EL-is oli Eestis.

II poolaasta esimesel kuul hakkas lehmade hind EL-is tasapisi tõusma ning septembris oli kokkuostuhind juba 1.40 kr/kg võrra kõrgem kui juunis.

Eesti veiselihaturul iseloomustab käesolevat aastat mullusega võrreldes mõnevõrra heitlikum hind. Kui jaanuaris oli veiste kaalutud keskmine kokkuostuhind 22.90 kr/kg (EKI andmetel), siis märtsis tõusis see 25.17 kr/kg-ni, mis jäi ka I poolaasta kõrgeimaks hinnaks. Aprillist hakkas hind uuesti langema ning poolaasta viimasel kuul oli kokkuostuhind 23.90 kr/kg. Selle aasta I poolaastal oli veiseliha kaalutud keskmine kokkuostuhind Eestis 24.11 kr/kg (2006.a I pa 25.52 kr/kg). SEUROP liha klassifitseerimissüsteemi alusel tõusis käesoleva aasta I poolaastal mullusega võrreldes kõige enam härgade (C-klass) kokkuostuhind, see liikus 28.71 kr/kg-lt 2006. aasta I poolaastal 30.77 kr/kg-le selle aasta I poolaastal ehk kasv oli 7,2%. Samas on nende osakaal kokkuostetud veiste seas vaid 2,3%. Suurim langus tabas lehmade (D-klass) kokkuostuhinda. Kui mullu oli selle kategooria I poolaasta keskmine kaalutud kokkuostuhind 23.14 kr/kg, siis selle aasta I poolaasta keskmiseks hinnaks kujunes 20.60 kr/kg.

Tabel 21

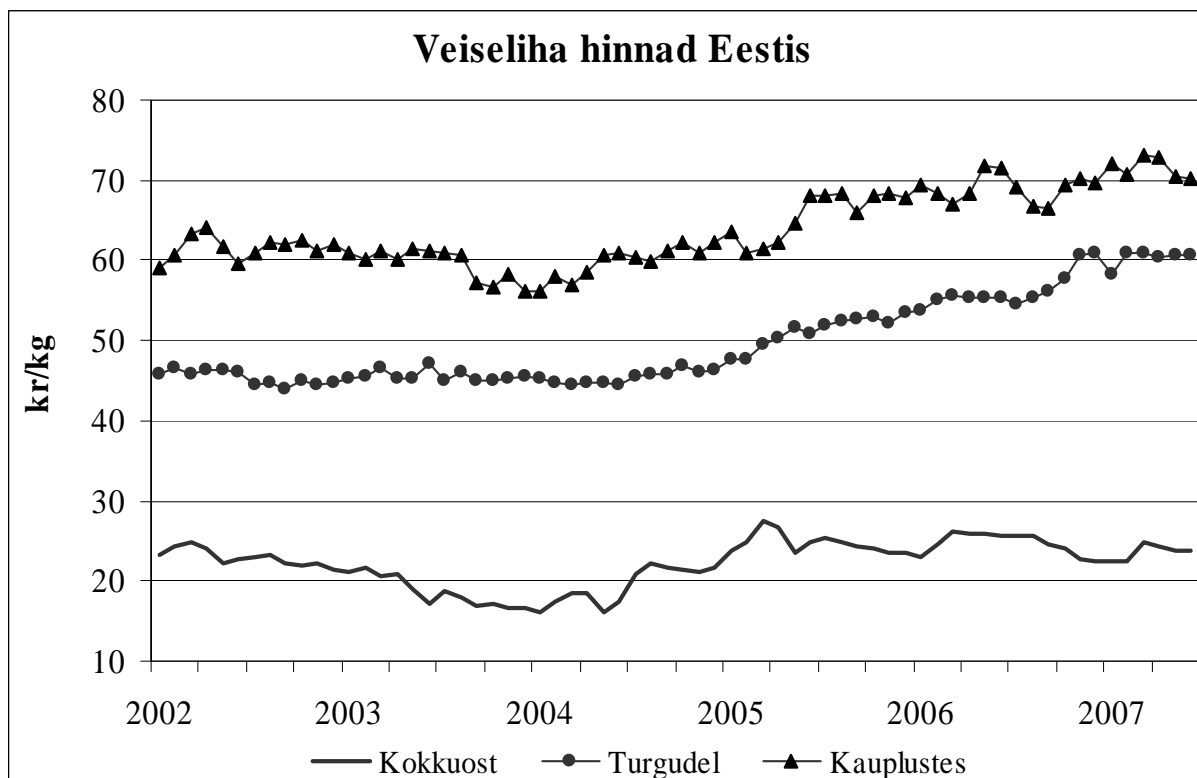
Veiste kuu keskmised kaalutud kokkuostuhinnad Eestis 2007.a
(kr/kg käibemaksuta tapakaalus)

	jaan	veebr	märts	apr	mai	juuni	juuni 07/ jaan 07 +/-, %	juuni 07/ juuni 06 +/-, %
A – pullid alla 2 a	27.90	28.01	29.58	30.04	29.20	29.53	5,8	0,5
B – muud pullid	21.85	21.52	24.66	23.05	22.16	23.00	5,3	-4,4
C – härjad	29.13	31.00	32.04	32.33	27.89	32.14	10,3	12,0
D – lehmad	19.46	19.44	21.41	21.79	21.02	20.39	4,8	-12,6
E – mullikad	26.41	26.66	28.09	28.32	27.52	27.78	5,2	0,0
EUROP	22.90	22.64	25.17	25.01	24.66	23.90	4,4	-7,6

Allikas: EKI

Seega hind langes 11%. Lehmade osatähtsus kokkuostetud veiste seas on suurim (57%), mistõttu ei saa alahinnata ka selle kategooria hinnalanguse mõju veiste kokkuostuhinnale. Alla 2-aastaste pullide hind, kes olid suuruselt järgmise osakaaluga kokkuostukoguses, tõusis samal perioodil 7,7%. Veiste kallinemine jätkus ka juulis, augustist alates hakkas see tasapisi lange-
ma.

Joonis 12

Allikas: EKI

Veiseliha kvaliteedi paranemine ning punase liha populaarsuse kasv tarbijaskonna seas on sujuvalt tõstnud ka veiseliha jaehinda kauplustes, mille liikumine on sel aastal matkinud kokkuostuhinna muutumisi. Nii tõusis ka jaehind kauplustes jaanuarist märtsini, aprillist alates kuni poolaasta lõpuni aga langes. Kui jaanuaris maksis kilogramm veiseliha keskmiselt 71.97 kr/kg, siis märtsis tõusis hind 72.23 kr/kg ning juunis oli hind 70.18 kr/kg. Aastatagusega võrreldes oli veiseliha kauplustes juunis 1,8% odavam. Seejuures hinnalangus tuleneb kondiga veiseliha odavnemisest, mille hind langes aastaga 5,9% ehk 3.28 kr/kg võrra. Kõrgema kvaliteediga kondita veiseliha on kallinenud aastaga 0,8%.

Turgudel on veiseliha poole aasta jooksul kallinenud 2.32 kr/kg võrra ehk 4,0%, aastaga 5.25 kr/kg võrra ehk 9,5%. Turgudel on ennaktempos tõusnud kondiga veiseliha hind, mis aastaga on tõusnud 7.79 kr/kg võrra ehk 18,1%. Kondita liha hind on samal ajal tõusnud 2.70 kr/kg võrra ehk 4,0%. Vaatamata suuremale hinnatõusule turgudel, oli veiseliha I poolaasta lõpus kauplustes ikka veel 16% kallim kui turgudel.

Lambaliha tarbimine on kogu Eesti lihatarbimises väikseima osakaaluga. Kuigi lammaste arvukus on viimastel aastatel jõudsalt kasvanud, jaekaubandusvõrgus napib lambaliha. Järjest raskemaks läheb lambakasvatajatel tapamaja leidmisel, kes on valmis elusloomi kokku ostma. Suuremates lihatööstusettevõtetes puuduvad liinid lammaste töötlemiseks. Teisalt puudub neil ka elav huvi lambaliha ja lambalihatoodete tootmise vastu, sest lammaste kokkuostu pidurdab sesoonsus. See ei võimalda lihatööstustel sõlmida lepinguid lambaliha realiseerimiseks, kuna lepingupartnerid eeldavad regulaarseid hankeid. Väiksemates tapamajades, kus eluslambaid veel kokku ostetakse, napib aga võimsust. Sesoonsusest tulenevalt on lammaste kokkuost jätkuvalt lünklik ning kokkuostetud kogused on marginaalsed. Eestis pole senini tekkinud ka lihatööstusettevõtteid, kes pidevalt lambalihast valmistooteid toodaks. Seetõttu tapeti endiselt enamik loomi majapidamistes oma tarbeks, veeti elusloomadena välja või osteti tapateenust Lätist, kus lambaliha tootmine on paremal järjel. Tarbijate seas kasvab aga huvi maitstva lambaliha vastu. Senist tühimikku lambalihaturul on täitnud imporditud liha, mida selle aasta I poolaastal toodi valdavalt Soomest, Belgiast ja Taanist. Impordihind, mis püsis mullusega samal tasemel, ei tähendanud veel odavamalt liha tarbijatele – lambaliha keskmine jaehind, mis tavatarbija jaoks oli niigi tavatult kõrge, tõusis aastaga turgudel 5,6% ja kauplustes 3,0%.

Linnuliha keskmine tootjahind, mis tegi suure hüppe ülespoole 2005. aasta juunis, mil Eestis salmonelloosi tõttu nappis kodumaist linnuliha, püsis kõrge terve 2006. aasta ja ka 2007. aasta I poolaastal. Nii oli I poolaasta keskmine tootjahind sel aastal 26.45 kr/kg eelmise aasta 22.65 kr/kg asemel. Aastaga tõusis hind seega 16,8%. Käesoleva aasta III kvartalis linnuliha tootjahind Eestis tõusis veelgi. Eelmise aasta III kvartaliga võrreldes oli tõus 45,5% ehk 8.92 kr/kg. Eesti linnuliha keskmine tootjahind (26.45 kr/kg) oli I poolaastal EL-i keskmise hinna (26.37 kr/kg) tasemel. EL-i linnuliha kõrge tootjahinna taga on sööda- ja energiahinna tõus maailmaturul, tootmismahud, mis pole veel linnugripi eelsele tasemele jõudnud, aga ka linnugripi hirmust ülesaanud tarbijaskonna nõudluse kasv linnuliha järele. Hinnatõusu Eestis on toetanud eelmise aastaga võrreldes kodumaise tootmise mõningane vähenemine. Tekkinud tühimiku jaeturul on ära kasutanud lähinaabrid, kust kasvas linnuliha import sel aastal mullusega võrreldes enam kui kolmandiku. Kuigi linnuliha kui üks odavamaid ja tervislikumaid lihaliike on endiselt väga hinnatud tarbijaskonna seas, on kohalikel tootjatel raske võistelda imporditud odavamate toodetega. Hinnatundlik tarbija valib letilt odavama imporditud toote, seda enam, et tegemist on usaldusväärsetest lähiriikidest sisseveetuga.

Kodumaise broileri jaehind turgudel tõusis mullu aprillist (aprilli hind 32.78 kr/kg) selle aasta märtsini, mil hind oli jõudnud 42.34 kr/kg-ni. II kvartalis küll hind mõnevõrra langes, kuid poolaasta viimasel kuul püsis hind siiski 9,2% ehk 3.35 kr/kg võrra kõrgem kui mullu juunis. Samas importbroileri hind aasta jooksul oluliselt ei kõikunud ning juunis oli selle hind mullusel tasemel. Importbroiler oli 2007. aasta I poolaasta lõpus kodumaisest 15,8% ehk 6.30 kr/kg võrra odavam.

Selle aasta jaanuaris maksis kodumaise broileriliha kilo kauplustes keskmiselt 41.32 krooni ning oli 4,7% kallim kui aasta tagasi. Juuni lõpuks oli hind kerkinud 42.58 kr/kg-ni, olles 16,1% kõrgem eelmise aasta juunikuisest tasemest. Tähelepanu väärrib, et mullusest oktoobrist

kuni selle aasta märtsini oli kodumaise broileri keskmine jaehind turgudel kõrgem kui kauplustes. Aprillis alanud hinnalangus turgudel muutis olukorra taas vastupidiseks.

Liha ja lihatoodete siseturumaht

Eesti liha ja lihatoodete **siseturu maht** oli 2007. aasta I poolaastal arvestuste järgi 48,7 tuhat tonni. Võrreldes mullusega on siseturu maht kasvanud 4,2 tuhat tonni võrra, eelkõige liha impordi, aga ka kodumaise tootmise kasvu tõttu. Kogu siseturu mahust on selle aasta I poolaastal **kodumaise toodangu osakaal** ligi 68%. Aastaga on nii **isevarustatus** kui ka kodumaise liha osakaal siseturul vähenenud 6%-punkti võrra. Põhjuseks eelkõige lihatoodangu impordikoguste suurenemine.

Euroopa Liidu ja maailma lihaturg

2007. aasta algus tõi kaasa Euroopa Liidu uue laienemise. Euroopa Liiduga liitusid kaks suhteliselt vaest riiki Rumeenia ja Bulgaaria, kus põllumajandus on väga oluliseks majandusharuks ja tööandjaks. Viimase liitumise läbi kasvas Euroopa Liidu elanikkond 29 miljoni inimese võrra. Kuna mõlemad uued liikmesriigid veavad siseturu rahuldamiseks liha sisse, siis seekordne liitumine EL-i lihaturgu oluliselt ei mõjuta. Bulgaaria ja Rumeenia kokku kasvasid EL-i veiste arvukust 4%, sigade arvukus kasvas liitumise läbi isegi alla 4%. Suurimaks probleemiks ning EL-i lihaturgu mõjutavaks teguriks, mille uus laienemine kaasa tõi, võiks pidada Venemaa-poolset ähvardust sulgeda oma piirid kõigile EL-i lihatoodetele põhjendades seda hirmuga võimalike taudide leviku pärast Bulgaariast ja Rumeeniast.

EL-i **veiseliha** turgu iseloomustab ümberpositsioneerimine. Veiseliha tootmine on koondumas Lõuna-Euroopa liikmesriikidesse, kus senini säilinud tihedalt seotud ammlemade pidamise ja tapatoetused suurendavad lihaveiste karja. Euroopa põhjaosas seevastu veiseliha tootmine järk-järgult väheneb ning valdavaks on saamas piimakarja pidamine. Siiski EL-is tervikuna on jäikade piimatootmise kvootide ning tootmise efektiivsuse kasvuga kaasnenud piimakarja vähenemine, mida ei ole suutnud katta ka lihaveiste karja suurenemine. 1. jaanuaril 2007. aastal liitunud Bulgaaria ja Rumeenia kasvasid EL-i veisekarja 3,5 miljoni pea võrra, millest ligi 90% on piimakari. Seetõttu seekordne laienemine EL-i veiseliha tootmisele mingit mõju ei avaldanud. Juba pikemat aega kestnud veisekarja vähenemine EL-is jätkub ka 2007. aastal. Enamuses liikmesriikides jätkub piimakarja vähenemine lehmade produktiivsuse suurenemise tõttu. Lihaveiste arvukuse kasvu osades liikmesriikides (Prantsusmaa) tasakaalustab nende arvukuse vähenemine teistes piirkondades (Itaalias, Iirimaa). Tagajärjeks on tapakupsete loomade arvu vähenemine EL-is. Vaatamata 2007. aasta kevadel valitsenud soodsale ilmastikule, jätkub kõrgete sööda hindade surve loomakasvatuse kasumlikkusele. Eriti teravalt ilmses see 2007. aasta II kvartalis, mil EL-i veiste kokkuostuhinnad hakkasid langema pärast 2007. aasta I kvartalis kasvanud veiseliha impordi Brasiiliast.

Veiseliha tootmise vähenemine Prantsusmaal on muutnud selle riigi veiseliha importijaks, veiseliha veetakse Prantsusmaale valdavalt Hollandist, Irimaalt ja Saksamaalt. Kuid ka Saksamaal on sel aastal oodata 3%-list veiseliha tootmise vähenemist. Veiseliha tootmine Hispaanias, Bulgaarias ja Rumeenias maadleb sööda hindade tõusust tingitud kasumlikkuse langusega. Poolas ja Rootsis on aga ajutiselt kasvatanud lihavede arvukust tootjate lootus lõigata suuri kasumeid EL-i turul valitsevast veiseliha nappusest.

Tabel 22

Liha toodang, tarbimine ja isevarustatuse tase EL-i liikmesriikides

	2002	2003	2004	2005	2006
Liha tootmine, tuh tonni					
Sealiha	21180	21444	21194	21211	21553
sh EL-15	17861	17875	17960	18089	18216
Veise/vasikaliha	8212	8129	8182	7935	8067
sh EL-15	7572	7440	7463	7291	7387
Lamba- ja kitseliha	1058	1056	1065	1076	1059
sh EL-15	1039	1022	1032	1044	1027
Kokku EL-25	44512	44742	45050	44900	45008
Liha tarbimine, tuh tonni					
Sealiha	19654	19960	19602	19628	19814
sh EL-15	16507	16620	16304	16258	16300
Veise/vasikaliha	7945	8090	8049	8033	8092
sh EL-15	7432	7551	7557	7596	7640
Lamba- ja kitseliha	1324	1328	1339	1336	1326
sh EL-15	1316	1304	1315	1313	1302
Kokku EL-25	42369	42445	42145	42081	42040
Liha tarbimine inimese kohta aastas, kg					
Sealiha	43,0	43,3	42,3	42,1	42,5
sh EL-15	42,9	43,4	42,6	42,0	41,9
Veise/vasikaliha	17,6	17,8	17,7	17,4	17,5
sh EL-15	19,5	19,7	19,6	19,6	19,6
Lamba- ja kitseliha	...	2,9	2,9	2,9	2,9
sh EL-15	3,4	3,4	3,4	3,4	3,3
Kokku EL-25	93,7	93,3	92,8	91,2	90,7
Isevarustatuse tase, %					
Sealiha	108,0	107,0	108,0	108,0	109,0
Veise/vasikaliha	102,0	100,0	102,0	99,0	99,0
Lamba- ja kitseliha	80,7	78,4	78,5	79,5	79,8
Kokku EL-25	105,1	105,4	106,9	106,7	107,0

Allikas: ZMP

Veisekarja arvukuse vähenemine EL-is, eksporditugede vähenemine ning elusloomade tapaks väljaveo eksporditoetuste maksmise lõpetamine 2005. aasta lõpus on pidurdanud ekspordi, mis alates 2006. aastast väheneb. Kõigi märkide järgi väheneb eksport ka 2007. aastal kuna Venemaa on lõdvendanud impordipiiranguid Brasiilia veiselihale ning samal ajal jätkuvad probleemid Poola veiseliha ekspordimisel Venemaale. Ka teistes ekspordipiirkondades kaotab EL oma turuosa hinnalt odavamale ja seega konkurentsivõimelisemale Lõuna-Ameerika veiselihale. 2007. aasta esimestel kuudel taastus veiseliha import Brasiiliast, kust see osaliselt keelustati 2006. aastal. Selle aasta teisel poolel peaks import Brasiiliast EL-i täielikult taastuma, kuid ilmselt isegi ületab 2004/2005. aasta impordi mahtusid. Samas on Euroopa Liit kaotamas kannatust, et Brasiilia ei täida ettekirjutusi, mis on EL-i veiseliha ekspordiks nõutud. Kui olukord ei parane enne käesoleva aasta lõppu, siis soovib EL Brasiilia veiselihale impordikeelu kehtestada. Eriti suurt rahulolematust on tekitanud suur suu- ja sõrataudi risk ja liha päritolu puudulik jälgitavus. Praegu moodustavad Brasiiliast sisseveetud veiseliha kogused üle poole EL-i veiseliha impordist.

Veiseliha tarbimine vanades liikmesriikides peaks 2006. aastaga võrreldes sel aastal veidi vähenema, sama uutes liikmesriikides, kus veiseliha tarbitakse inimese kohta oluliselt vähem, jääb veiseliha kogu tarbimine eeldatavasti mullusele tasemele.

EL-i veiselihaturg peaks prognooside kohaselt jääma 2008. aastal üsna stabiilseks. Veiseliha tootmine ilmselt kahaneb jätkuvalt. Vaatamata suu- ja sõrataudist tulenevate probleemide jätkumisele Brasiilia veisekasvatases, peaks import (peamiselt Brasiiliast) ekspertide arvates kasvama ka 2008. aastal. Veiseliha eksport EL-ist põhiliselt Venemaale peaks olema 2007. aasta tasemel. Veiseliha tarbimine EL-is peaks aga 2008. aastal veidi vähenema.

2006. aastal toibus **maailma lihaturg** tasapisi teda nelja viimase aasta vältel kimbutanud erinevatest haiguspuhangutest. Lihatoodang kasvas 2006. aastal pea 6 miljoni tonni võrra ulatudes 276 miljoni tonnini. Prognoosidele tuginedes võib oodata lähitulevikus nii liha toodangu kui ka tarbimise kasvu, mille peaks tagama eelkõige kiiresti arenevates piirkondades toimuv majanduse ning elanikkonna kasv, nende sissetulekute suurenemine ning toitumistavade muutumine. Kogu tarbimise kasvust ligi 80% võib tulla just nendest piirkondadest. Erinevad tootmist piiravad tegurid võimaldavad nii mitmeski riigis tarbimisel kasvada tootmisest kiiremini, viies nii riigi suuremasse sõltuvusse impordist. 2007-2016 aastatel peaks prognooside kohaselt liha kaubandus kasvama 28%, millest lõviosa langeb ilmselt madalate kuludega liha tootvatele Lõuna-Ameerika maadele.

Hoolimata veiselihatootjaid mõjutanud suu- ja sõrataudi levikust Brasiilias, BSE puhangute tõttu kaubanduspiirangutest USA veiselihale ja ekspordipiirangutest Argentiina veiselihale, oli veiseliha hind maailmaturul 2006. aastal vaid veidi madalam kui 2005. aastal. Veiseliha tootmine peaks lähitulevikus kasvama. Aastatel 2007- 2016 peaks lihaturg kasvama ekspertide arvates keskmiselt 3,5% aastas. Nõudlust veiseliha järele kasvatavad elanikkonna ja nende sissetulekute kasv Egiptuses, Mehhikos ja Filipiinidel, Hiina ja EL-i kaubanduse tagasikäik ning veiseliha nõudluse taastumine pärast BSE kriisi Jaapanis ja Lõuna-Koreas.

Viimastel aastatel on **Venemaa** valitsus võtnud tarvitusele mitmeid meetmeid, et arendada kodumaist loomakasvatust ning kaitsta kohalikke tootjaid. 2007. aasta I poolaastal imporditi Venemaale 623 tuhat tonni veiseliha. Kuna kohalik veiseliha toodang vähenes, siis tekkis olukord, kus polettidel nappis veiseliha. Et parandada elanikkonna varustatust veiselihaga oli Venemaa valitsus sunnitud tühistama olulisemate kaubanduspartnerite veiseliha impordipii-rangud. Olukord veiselihaturul töötab raske tulla ka 2008. aastal, mil prognooside kohaselt peaks veiseliha tootmine vähenema veel 3%. Lihaveiste kasvatus on Venemaal alles lapsekin-gades ning kulub veel aastaid enne, kui see majandusharu muutub tulutoovaks. Kodumaine veiseliha toodetakse põhiliselt piimakarja kõrvaltootena (pullvasikad ning välja praagitud lehmad). Lihaveise kasvatus muutmine investoritele atraktiivseks on suur väljakutse, kuna üldjuhul kahjumis ning viletsal järjel loomakasvatus on senini peletanud võimalikke investo-reid eemale.

Bulgaaria ja Rumeenia liitumine 2007. aasta alguses kasvatas **sigade** arvukust EL-is 5,9 miljoni pea võrra. Seega hinnati EL-is sigade arvukust aasta alguses 160 miljonit. Põrsaste sündivus suurenes EL-is 2006. aastal 2005. aastaga võrreldes 0,5%. Kasvu kindlustas sündivuse suurenemine Poolas, Saksamaal, Hispaanias, Taanis ja Hollandis. Kui Poolas ja Saksamaal laiendati sündivuse suurenemisega põhiliselt olemasolevat kohalikku karja, siis Taani ja Hol-land suurendasid põrsaste eksporti nii uutesse liikmesriikidesse (sh Rumeeniasse ja Bulgaa-riasse) kui ka väljapoole EL-i (Horvaatia, Serbia, Venemaa).

Kasumlik elussigade turg näitab kasvu ka 2007. aastal, kusjuures sigade arv suurenes 1,6%, millest emiste arvukus kasvab 0,7%. Emiste arvu kasv peaks tagama ka 0,7%-lise põrsaste sündivuse suurenemise, mida võib eelkõige oodata Austrias, Taanis, Itaalias ja Belgias. Samas Ida-Euroopa riikides on emiste arv vähenemas. Suurim vähenemine (-19%) on toimunud Rumeenias, kus on probleeme sigade haigustega ja teravilja saak oli napp. 5% on emiste arv vähenenud ka Poolas, põhjuseks peetakse Venemaa poolset impordikeeldu Poola sealihale. Veidi vähemal määral on emiste arv kahanemas ka Ungaris, Tšehhis ja Slovakkias. Nimetatud seitsmes riigis kokku on emiste arv vähenenud 210 tuh looma võrra ehk 7%. Eelmisel aastal impordisid need seitse riiki kokku 650 tuh tonni sealihaga ning kui toodang langeb, siis tõe-näoliselt suureneb samavõrra ka importliha nõudlus.

Prognooside kohaselt peaks 2007. aastal EL tootma 248 mln siga. Sealihatoodang Saksamaal peaks tulema 2,4%, Hispaanias 0,8%, Taanis 3,8%, Prantsusmaal 0,2%, Poolas 0,6% ja Hol-landis 0,1% mullusest suurem.

2008. aastalt oodatakse sigade arvukuse mõningast vähenemist ning tasapisi peaks nii emiste arv kui ka põrsaste sündivus kukkuma taas 2006. aasta tasemele.

1,5%-line sealihaga tootmise kasv EL-is 2006. aastal võrreldes 2005. aastaga ei alandanud sea-liha hinda. Otse vastupidi, sealihaga tarbimise kasv, mille taga oli linnugripi puhangu läbi vähe-nenud linnuliha tarbimine, hoidis sealihaga hinna suhteliselt kõrgel.

Sealiha toodang peaks 2007. aastal kasvama 1,6% suures osas just tapaküpsete sigade arvu kasvu arvel. Tootmise kasvu on oodata just vanades liikmesriikides ning Rumeenias ja Bul-

gaarias, kus see peaks eelkõige korvama sealihaga impordi vähenemise EL-i välistest riikidest. 2006. aastal toodeti Rumeenias ja Bulgaarias sealihaga ligi 489 tuhat tonni, mis annab kinnitust, et seekordne laienemine EL-i sealihaga toodangut oluliselt ei mõjuta. Kuna ka kahes viimati liitunud riigis on vastu võetud EL-i imporditariifid ja regulatsioonid, on oodata peamiselt Kanadast ja USA-st sealihaga impordi vähenemist nendes riikidesse enam kui 100 tuhat tonni võrra. Sealihaga eksport peaks sel aastal jääma mullusele tasemele. Ekspordi kasvu pidurdab tugevnev konkurents, mida Venemaa turul pakub Brasiiliast pärit sealihaga ning Aasia turul Kanadast ja USA-st sisse veetav liha. Endiselt on jõus ka Venemaa poolt kehtestatud keeld Poola sealihale ning Jaapani poolt kehtestatud keeld Ungari lihale. Eksport Venemaale vähenes 2007. aasta jaanuaris enam kui poole võrra. Samal ajal vähenes ka Taani sealihaga eksport Jaapanisse.

Arvestades tänaseks päevaks välja kujunenud keerulist olukorda sealihaturul võivad Euroopa Komisjoni otsusel sealihaga tootjad, kes soovivad parema hinna ootuses liha ladustada 3-5 kuud, alates 29. oktoobrist taotleda **eraladustamise toetust**. Toetusesumma suurus ei ole veel määratud. Värske statistika kohaselt olid käesoleva aasta septembris seakasvatavate söödakulud 35% suuremad kui aasta tagasi. Euroopa Komisjon on sealihaga eraladustamiseks ette näinud 630 mln krooni, millega võib eraladudesse suunata 100 tuhat tonni sealihaga ehk 0,5% EL-i kogu sealihatoodangust.

Täiendavalt eeltoodule on Euroopa Liidu põllumajandusorganisatsioonid COPA ja COGECA teinud Euroopa Komisjonile ettepaneku alustada sealihaga eksporditoetuste maksmisega. Teravilja hinna tõustes maailmaturul lõpetati teravilja eksporditoetuste maksmine, mistõttu sealihaga tootjad leiavad, et selle osa rahast võiks kulutada sealihaga eksporditugedele. Just kõrge teravilja hind on viinud sealihaga tootjad raskesse seisu.

2007. aastal peaks tarbimine, eeskätt vanades liikmesriikides, veidi kasvama. Seejuures ei saa märkimata jätta, et suhteliselt madalale langenud kokkuostuhindadega ei ole kaasnenud jae-hinna langust.

2008. aastalt on oodata tapaküpsete sigade arvu vähenemisest tulenevalt ka sealihaga tootmise 0,5%-list langust. EL-i sealihaga hinnataset peetakse maailmaturgu arvestades kõrgeks, mis saab takistuseks ka ekspordi kasvule. EL-i sisene tarbimine peaks järgmisel aastal veidi kasvama. Taani lihasektori ettevõtjate prognoosi kohaselt peaksid lihahinnad 2008. aasta aprillist tõusma 40%. Selle ajani on turul sealihaga piisavas koguses ning see pidurdab varasemat hinnatõusu. Sealihatoodang Euroopas peaks järgmisel aastal vähenema ning arvatakse, et tasakaal söödakulude ja sigade kokkuostuhinnas saavutatakse peale suve, mil sealihaga tootmine muutub jälle kasumlikuks. Lähituleviku toodangu vähenemise märgiks on see, et nt Saksamaal, Hollandis, Prantsusmaal ja Taanis on viimastel kuudel emiste tapakogused 8% suurenenud võrreldes aastatagusega. Alates 1. septembrist on emiste tapakogused suurenenud aga veelgi kiiremas tempos. Spetsialistide arvates võib sigade kokkuostuhind 2008. aastal tõusta 3 krooni võrra kg kohta.

Lähima viie aasta jooksul peaks analüütikute arvates sealihaga tootmine kasvama, kuid söödakulude tõusust ja linnuliha poolt pakutavast konkurentsist oluliselt aeglasemalt kui 90-ndatel

aastatel. 2014. aastal peaks sealiha toodang jõudma 22,6 miljoni tonnini, olles 3,2% suurem kui 2006. aastal.

Tõenäoliselt jääb ka järgmisel viiel aastal eelistatuimaks lihaliigiks tarbijate seas sealiha. 2006. aastal tarbiti kahes viimati liitunud riigis 26,7 kg sealiha inimese kohta, EL-is oli see näitaja 42,8 kg. Viie aasta pärast peaks sealiha tarbimine kasvama EL-27-s 43,2 kg-ni 41,9 kg-lt 2006. aastal. Suurema osa tarbimise kasvust peaksid andma uued liikmesriigid.

EL-i sealiha eksport peaks aga järgmisel viiel aastal järgima langevat trendi. EL-ist eksporditava sealiha suhteliselt kõrge hind ning tootmise aeglasem kasv ei võimalda vastu seista järjest kasvavale konkurentsile, mida pakub sealiha riikidest, kus tootmiskulud on oluliselt madalamad.

EL-i taandumisega **sealiha maailmaturul** kasvab USA, Brasiilia ja Kanada osakaal. OECD prognooside kohaselt peaks 2016. aastaks USA sealiha eksport kasvama 1,3 miljoni tonnini. Brasiilia sealiha on peale 2006. aastal suu- ja sõrataudi tõttu rakendatud keeldusid taas maailmaturule tagasi tulemas. Brasiilia sealiha on sel aastal varasemast enam müüdnud Venemaale ning uus suur turg on leitud Ukrainast. Käesoleval ajal ekspordib Brasiilia 0,5-0,6 miljonit tonni sealiha, 2016. aastaks peaks eksport kasvama 1,1 miljonile tonnile. Kanadas on oodata väiksemat kasvu. Kui tänapäeval ulatub Kanadast eksporditava sealiha kogus 0,9-1,0 miljoni tonnini, siis 2016. aastaks peaks eksport kasvama 1,2 miljoni tonnini.

Hiinas, kus toodetakse ja tarbitakse pool maailma sealihatoodangust, on sealiha hinnad kõrgete teraviljahindade ja haiguste tõttu hävitatud sigade suure arvu pärast tugevalt tõusnud. Kolme kvartaliga oli hinnatõus 40% võrreldes aastatagusega. Aasta teises pooles peaks sealiha hind seal veelgi tõusma, sest sealihaga turul lihtsalt napib. Koos sealihaga on ligikaudu 10-15% kallinenud ka teised lihaliigid.

Hiinas peaks lähiaastatel ekspertide arvates kasvama nii sealihatootmine kui ka tarbimine. Tootmise suur kasv võib Hiinas tekitada olukorra, kus sealihaga import kahaneb marginaalseks. Jaapani tardunud tarbimine ja tootmine koos võimaldavate säilitada ka imporditavad kogused muutumatuna, mis arvestuste järgi peaks olema 2016. aastal 1,3 miljonit tonni.

2006. aastal langes **linnuliha** tootmine EL-is linnugripihangutest tingituna 10,6 miljonile tonnile, vähenedes aastaga 2,9%. Rumeenia ja Bulgaaria linnuliha toodang oli 2006. aastal 324 tuhat tonni. 2007. aastal toibus mõningal määral EL-i linnulihaturg 2006. aastal tabanud linnugripihangutest. Siiski on linnuliha tootmine püsinud ka sel aastal madalam linnugripi eelsest tasemest. Jätkuv tootjate hirm uute puhangute ees, sugulindude ja haudemunade piiratud arv, söödateravilja ning energia kõrge hinnad on hoidnud tootmise madalal. Järjekordne laienemine mingit märkimisväärset mõju EL-i linnulihatule ei avaldanud, sest sealne tootmine on vaid 3% kogu EL-i linnuliha toodangust. Tootmine väheneb 2007. aastal Prantsusmaal, Belgias ja Ungaris. Sellise arengu tulemuseks on aga kõrge linnuliha tootjahinnad ning vaatamata kallile söödale keskmisest kõrgem kasumlikkus.

Linnuliha import EL-i jääb 2007. aastal enam-vähem 2006. aasta tasemele. Linnuliha eksport Brasiiliast ja Taist kasvab sel aastal ligi 100 tuhande tonni võrra, kuid tänu EL-i regulatsioonide vastu võtmisele uutes liikmesriikides katkes linnuliha import USA-st Rumeeniasse, mis ulatus aastast 60-90 tuhande tonnini.

Linnuliha eksport EL-ist peaks osaliselt 2007. aastal taastuma. Tühistatud on keelud linnugripipuhangutest tulenevalt linnuliha ekspordile Prantsusmaalt ning Muhamedi pilapiltide avaldamisest tingituna ekspordile Taanist.

Ka linnuliha tarbimine peaks 2007. aastal jõudma taas linnugripi eelsele tasemele.

OECD prognooside kohaselt toodetakse maailmas 2016. aastaks liha 30% enam kui 2000-2005. aastatel keskmiselt. Selleks ajaks peaks **maailma lihatoodang** jõudma 300 mln tonnini aastas. Suurimat 33%-list toodangu kasvu oodatakse sealihasektoris, mõnevõrra vähem peaks suurenema linnuliha (27%) ja veiselihtoodang (24%). Kuid liha tootmise kasvuga kaasnevatest probleemidest üks tõsisemaid on järjest laiemalt levivad taudid. FAO hoiatusega juhitakse riikide tähelepanu maailmas aktiivsemalt levima hakanud loomahaigustele ning manitsetakse varasemast enam tähelepanu pöörama järelvalvele ja kontrolltegevusele. Nakkused, mis varem levisid vaid troopilistes piirkondades, on nüüd levima hakanud ka Euroopas, USA-s ja Austraalias. Ükski riik ei tohiks enam arvata, et suudetakse loomahaigustest vabad olla. Kuid paljud riigid ei ole selliseks uueks ohuks valmis. Erinevate haiguste ettearvamatult levik muudab ka lihaturu arengute prognoosimise raskeks.

Kokkuvõte

2007. aasta 30. juuni seisuga oli veiste **arvukus** Eestis kahanenud, see-eest sigade arv oli suurenenud. Lindude arv vähenes eelmise aastaga võrreldes taas 6%. Vähenemise põhjusi tuleb otsida salmonelloosipuhangu järelmõjudest ning hirmust linnugripi ees. 2007. aasta I poolaastal suurenes **tapaloomade eluskaal** 1,4% ja seda just veiste tapamassi suurenemise arvel. Sigade tapamass veidi vähenes. Põrsaste juurdesünni kasv lubab siiski lähiajal oodata mõningast sealihatoodangu kasvu. Vasikate juurdesünd jäi mullusele tasemele.

Loomakasvatuse mahu kasvuga suurenes Eesti lihatööstuses **kodumaise päritoluga tooraine kasutamine**. 2007. aasta kuue esimese kuuga suurenes lihatööstustes kodumaise tooraine kasutus mullu sama perioodiga võrreldes 4,5%. Kodumaist sealiha kasutasid lihatööstusettevõtted mullusest 1,5% ja veiseliha 14,0% enam. Kui 2007. aasta esimene pool oli lihatööstusele suhteliselt soodne, on teisel poolaastal oodata olulisi muutusi. Lihatoöstuse ettevõtete jaoks on oodata edasist kulude suurenemist. Seni mõjutasid lihatööstust kõige enam arengud tööturul ning töajookulude kasv. Alates neljandast kvartalist hakkab olulist rolli mängima ka tooraine hinnakasv. Seega on lihatööstuse ettevõtete jaoks jätkuvalt väljakutseks tootlikkuse kasvu kiirendamine, mis on vajalik konkurentsivõime säilimiseks. Samuti võib müüki piiravaks teguriks kujuneda elanike ostujõu kasvu pidurdumine mis võib mõjutada liha tarbimist.

2007. aasta I poolaastal kasvas liha ja lihasaaduste **import** Eestisse rahas väljendatuna 24,3%, **eksport** kasvas samal ajavahemikul 7,7%. Liha ja lihatoodete väliskaubanduse puudujääk kasvas impordi oluliselt kiirema kasvu tõttu ekspordi ees 106,5 miljoni krooni võrra. Eesti lihatoodete eksport on lähinaabrite Läti ja Leedu kõrval laienenud ka teistesse Põhjamaadesse. Vaatamata aprillisündmuste järel tekkinud probleemidele kaubavahetuses Venemaaga, kasvas eksport Eestist kolmandatesse riikidesse 16%. Seejuures eksport Venemaale kasvas kolmandiku võrra. Kodumaise linnuliha tootmise kiratsemine kasvatas linnuliha impordi 37%.

Hinnad Eesti lihaturul on sõltuvuses nii EL-i lihaturul toimuvast kui ka maailmaturul valitsevatest hindadest. 2007. aastal on EL-i sea- ja veiselihaturg olnud suhteliselt stabiilne, kuid kokkuostuhind püsis tootjatele ebasoodsalt madalal. Nii oli sigade kokkuostuhind Eestiski selle aasta I poolaastal suhteliselt stabiilne kõikides 22 krooni ümber, kuid oli EL-i keskmisest hinnast veidi kõrgem. Hinda Eestis hoidis veidi kõrgemal järjest laienev elusate tapakupsete sigade eksport. Eesti veiselihaturul iseloomustab käesolevat aastat mõnevõrra heitlikum hind, mis kõikus 23-25 krooni vahel, jäädes mullusest veidi madalamaks. Tõkendite kaotamine Brasiilia veiseliha impordile selle aasta alguses langetas veiste kokkuostuhindu ka Euroopas. Vaatamata lihavesike kasvatuse laienemisele, püsib veiste kokkuostuhind Eestis ikka 20-30% madalam EL-i keskmisest. Veiseliha kvaliteedi paranemine pole veiseliha jaehinnale olulist mõju avaldanud. Mullusega võrreldes on kvaliteetsem kondita liha kallinenud 0,8%.

2007. aasta I poolaasta arvestuslik **siseturu maht** on 48,7 tuhat tonni, mis on mullusega võrreldes 4,2 tuhat tonni suurem. Kodumaine lihatoodang kattis siseturu vajadusest ligi 68%. Seega vähenes isevarustatus 6%-punkti. Eesti lihasektori edasine käekäik sõltub suuresti Eesti siseturu arengust, hinnatrendidest Euroopas ning liha ja lihatoodete ekspordi aktiveerimisest. Olukorras, kus Eesti elanikkond jätkuvalt väheneb, on siseturu kasv otseselt sõltuvuses

elanikkonna ostujõu kasvust ning heaolu paranemisest. Majandusproгноosisid järgmiseks aastaks lubavad küll majanduskasvu aeglustumist, mis ilmselt ei jäta mõju avaldamata ka lihaturule. Hinnaralli, mis teistes kaubagruppides on juba alanud, peaks järgmise aasta I poolaastal ka lihaturule jõudma. Hinnatõus aga võib kaasa tuua liha tarbimise kasvu pidurdumise.